

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnék.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések **Karai Sándor** tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Egyházunk teherviselése s a hivek megadóztatásának jogosultsága és szüksége.

II.

Az egyháztagek illetén törvényes megadóztatása azonban s a közteher ily módon való viselése éppen nem menti fel a gyülekezetek vagyonosabb tagjait azon kötelesség alól, hogy egyházi célokra *önként* s nagyobb summákat ajánljanak fel, még akkor is, ha történetesen nem azon gyülekezet körében élnek, a hol birtokuk van. E tekintetben eddigi törvényeink hézagosak s e hézagokat kitölteni ismét a zsinat lesz hivatva.

Hangsúlyozzuk azonban, hogy mi itt nem fizetést elrendelő §-okra gondolunk, hanem olyan intézkedésekre, melyek a lelket ragadják meg s önkénytes áldozatokra sarkalják a hiveket. Ujabb időben vallásos és egyházi életünk ez erőforrásával nem sokat törődünk, hanem ha valamit tenni akartunk, nyultunk az adókönyv után s a „kirovás“ volt egyedüli mentsvárunk. Így aztán lassan-lassan eljutottunk oda, hogy hiveink az önkénytes adományozásokról, kényszer nélkül való teherviselésről forma szerént leszoktak s ma már alig tudják elképzelni is, hogy nagyobb kiadásokkal járó alkotásokat végrehajtó nélkül létesíteni egyáltalán lehetséges volna.

Hogy mennyire igaz ez, annak igazolására saját tapasztalatunkból csak egyetlenegy esetre hivatkozunk.

A millenáris évben történt. Harangjaink helyett újakat akartunk öntetni s e célra a költségvetés szerént 6000 forintra volt szükségünk. Egyháztanácsunk előtt az ügyet szóba hozva kifejtettük, hogy a pénznek önkénytes adakozásokból kell begyűlnie s a gyűjtés eszközlésére *magunk mellé* segítő-társakat kértünk. Percen mult, hogy egész tervünkkel együtt le nem szavaztak, azon az okon, mert mint többen mon-

dották: önkényt ma senki nem adakozik s ha csakugyan akarunk valamit, legjobb lesz azt a 6000 forintot kivetni.

Ez csak egy példa a sok közül, mit felhozni tudnék, de jellemző arra nézve, hova jutunk, ha az önkénytes áldozatkészség tüzet hiveink lelkéből végképp kialudni engedjük.

Pedig az ilyen áldozatkészség egyenesen annak a szeretetnek a folyománya, melynek gyökerei ott vannak a Krisztus vallásban; a honnan keresztyén egyház e nélkül el sem képzelhető. A pogány világban ismeretlen volt s a zsidók sem sokat törődtek vele, mert náluk az oltárra hordott áldozatok mindenre elégségeseknek tartattak, s alapjuk a „do ut des“ elve volt.

A Krisztus megdöntötte ezt a felfogást s már az első keresztyéneknél nem volt az áldozatkészségnek más indoka, hanem csak a szeretet. Egészen világos ez Ap. csel. 5. r. 4. v.-ből, hol Péter apostol éppen azt magyarázgatja Anániásnak, hogy nem lett volna kényszerítve arra, hogy mezejét eladja és minekutánna eladta, akkor is megtarthatta volna annak az árát szabadon.

Tényleg a keresztyénség leghatalmasabb intézményeit már a reformáció előtt ennek a kényszer nélkül való áldozatkészségnek köszönheti (szerzetes-rendek, kórházak, templomok, agapék, diakonia stb. stb.) s mikor *Luther* fellépett, ő az ilyen áldozatkészséget egyenesen az új élet bizonyosságának és folyományának tekintette. „Giebs frei dahin, — mondá egyik beszédeben, — dass andere Leute desselben geniessen, und thu's ihnen zu gut, so bist du ein rechter Christ“ s miután igaz az, a mit *Uhlhorn* mond, hogy t. i. a református egyház az activ életre még nagyobb súlyt fektetett eleitől fogva mint a lutheránus egyház, csak természetes, hogy midőn adórendszerünk reformálásáról van szó, ez erőforrás újból való megnyitását munka-program-

munkba fel kell venni s annak minél terméke-
nyebbé tevéséről szükség törvényhozás útján is
intézkedni.

Pár évvel ezelőtt nagy emberünk *Ritók
Zsigmond* lapunk hasábjain már érintette ezt a
kérdést; sőt egyházkerületi jegyzőkönyveinkből
össze is állított egy táblás kimutatást s ennek
alapján örömmel konstatalta, hogy hiveink ma
is teljesítik kötelességöket s évenként tisztessé-
ges összegre megy, a mit az önkénytes áldozat
oltárára összehordanak.

Ezt így *általánosan* mi is elismerjük; de
azért ez azon fentebbi állításunkat, hogy hive-
ink a kényszer nélkül való teherviselésről le-
szoktak, nem dönti meg; mert nézetünk szerint
bármilyen tisztességes legyen is az a szóban
forgó összeg — a multak áldozatkészségéhez viszo-
nyítva még sem kielégítő s ha e tekintetben pa-
ralellat vonunk p. o. köztünk és a római egy-
ház hivei között; bizony . . . bizony nem sok
okunk lesz az örömrre.

Ime évek óta ott függ a debreceni egyetem
kérdése mint a Mohamed koporsója az ég és
föld között a levegőben. Érezzük, tudjuk, hogy
szükségünk volna rá s még csak annyira se
mentünk, hogy érdekében országos mozgalmat
indítsunk s ezt a kérdést állandóan felszinen
tartsuk. S ez alatt mit tesznek a római katholi-
kusok? Eltekintve azon fejedelmi adományok-
tól, melyekkel Schuszter Konstantin s mások a

katholikus egyetem alapját immár megvetették,
ez idő szerént több, mint 1000 egyesület, tudo-
mányos, irodalmi és kulturális társaság áll nálunk
a katolikus ügyek szolgálatában s *ezeknek tul-
nyomó része a hivek önkénytes adakozásá-
ból tartja fent magát.* S így van ez világszerte!
Mi még lelkészeink fizetésének szükséges és kor-
szerü kiegészítése végett is az állam lábai elé
borultunk s mint a lapokból olvassuk, *Yves Guyot*
a radikális francia „*Siècle*“ kiadója az ottani katho-
likus viszonyokat következőleg jellemzi: „a kat-
holikus kongregatiók évente 200 milliót adtak ki
munkabérekre. Mit jelent ez? Azt jelenti hogy
vannak emberek, kik jövedelmökből, vagy keres-
ményökből évente 200 milliót elvesznek s ezt
a kongregatióknak adják. A kongregatiók pedig
a helyett, hogy azt egy ládába tennék, vagy pe-
dig Rómába küldenék, kolostorokat, templomo-
kat építenek, olvasókat, érmekeket, képeket gyár-
tanak szóval olyan munkákat végeznek, melyek
nem az egész lakosságnak válnak hasznára.“
Igen tanulságos a Németországból vett példa is.

Münchenben 1883. június 9-ike óta van
egy társulat, mely maga elé célul katolikus
templomok építését tűzte ki s e célra rendsze-
res gyűjtést folytat. Ez a társulat önkénytes ado-
mányokból az 1886. év végéig összegyűjtött
Szt. Benno templomra 492,041 a Szt. Maximi-
lián templomra 98,852, a Szt. Pál templomára
174,117 márkát. Tehát alig 3 év alatt egyetlen-

TÁRCA.

Ujabb pótadatok a belényes-ujlaki ev. ref. egyház történetéhez 1900.

Konfirmáció. (hiterősítés.) Régebben a hiterősítés
nagy-pénteken tartatott. Konfirmált az, ki élete 12. évébe
járt, azaz konfirmálása évében 12 éves lett. Most a
hiterősítés (konfirmatio) augusztus hó utolsó vasárnap-
ján, vagy ezt megelőző vasárnap tartatik. Konfirmál az,
ki élete 12. évét ujkényéri uvacsora osztásra betölti

A konfirmatio (hiterősítés) 20 év óta a belényes-
ujlaki ev. ref. egyházban így megy véghez: A rendes
istenisztelet bevégezte után, az egész bentmaradt gyü-
lekezet előtt a konfirmándusok mind kikérdeztenek,
(nem úgy mint Békésen, hol minden 20-ik kérdeztetik
ki) még pedig nem csak a szoros értelemben a kon-
firmációs kátéban előirt kérdésekből, hanem az apos-
toli hitformából, tizparancsolatból, urimából, betegség-
ben, felgyógyuláskor, szülékért, templomba menet,
templomból kijövetkor mondandó imádságokból, ugy
szintén uvacsora vétele előtt és után, kenyér és bor
vételekor mondandó imákból. Ezek után a lelkész al-
kalmi beszédet mond, s végül felteszi a két alkalmi
kérdést, melyre a konfirmándusok igennel felelnek.
Ezután a lelkész eme szavai után „nagyobb erősségül
fogjatok velem kezét“ sorba kezét fog a konfirmándu-
sokkal, kézfogás alatt éneklí a gyülekezet a 70. dicsé-

ret 7. versét. A hivek éneke elhangzása után a konfir-
máltak éneklí magok a 37. dicséret első vagy második
versét. Most jön a lelkész megáldó beszéde, imája és
vég-megáldása.

A konfirmándusokat 12 év óta a lelkész tanítja
s azóta konfirmációi emléklapot kapnak, neveiket egy
arra rendelt könyvbe sajátkezüleg írják be. A legszor-
galmasabbak közül egy fiu és egy leány a lelkésztől
kisbibliát kapott. (Mindnek kellene kapni, de az egyház
erre nem áldoz, elég baj.) A konfirmációs emléklap
és a bibliák átadása után, a lelkészlakon rövid az életre
tartozó utasítást adó beszédet tart előttük lelkész, gond-
nok, tanító és néhány pres-biter jelenlétében; különösen
szívökre kötvén az Isten házának szorgalmas látogató-
sát, az Ur asztalához való gyakori járulást, a szülék
tiszteletét, az ismétlő iskolába járást stb.

Gyermekágyból felkelés. A gyermekágyból felkel-
tekkel 3 év óta alkalmi ima mondatik a templomban,
mit azok könyezve utánrebegnek.

Passió olvasása. Nagy-pénteken, 1863-ig az idevaló
lelkészek 11—12 óra közt a Passiót, vagyis Jézus szen-
vedésének történetét olvassák a templomban. Egy bá-
rány lett a jutalma hol egyik, hol másik egyháztágtól.
1863. óta nem olvastatik a Passio.

Egyházi adó. 1891. előtt párbért fizettek az egy-
háztágtok mind a lelkésznek mind a tanítónak. Mind a
lelkész mind a tanító maga szedte hiveitől, illetve az
egyház tagoktól a fizetést 1891. óta osztályos egyházi
adó van behozva. Az egyháztágtok 12 osztályba vannak

egy városban 3 templom javára több mint $\frac{3}{4}$ millió márkát! Hasonlóképpen Hannoverában egy Mária-templom építéséről volt szó s alig hogy megszólalt a katolikus sajtó, a legrövidebb idő alatt 130,000 márka gyűlt össze.

Vajjon képes-e a protestántizmus s éppen a magyar kálvinizmus ilyen nagyarányú önkényes áldozatokra? Mi hinni akarjuk, hogy: igen! csak meg kell találni a módját a szivekhez férközésnek. *Olyan dolog ez, melylyel foglalkozni annak az összeülendő zsinatnak nagyon is érdemes lesz.* Annnyival inkább pedig, mert ma Magyarországon reánk protestánsokra nézve az idők nem valami rózsásak. Már pedig tény, mit igazol a múlt, de igazol a jelen is, hogy a protestántizmus rendszerént akkor és ott a legáldozatkészebb, a mikor és a hol a katolicizmussal kemény harcban áll. Württemberg és Hannovera példája érdekes bizonyosság erre nézve, hol az utolsó években az ultramontán tábor előnyomulása folytán egészen felpozsdult az avangyélimi élet s sokkal nagyobb a protestáns áldozatkészség, mint akár Szász- akár Poroszországban, hol „minden csendes” mint volt valamikor a Sipkaszorosban!

Nohát hogy nálunk ilyen csendről ma éppen nem szólhatunk, arról ma már a verebek is koncertben csirippolnak. Ellenkezőleg: a levegő körülöttünk nagyon is telítve van villamos árammal, itt is, ott is villámlik, dörög s Isten

csodája, hogy az elemek nagy harca még eddig körülöttünk szörnyű erővel ki nem tört. Ragadjuk meg a pillanatot; apelláljunk hűveink s főként vagyonos testvéreink áldozatkészségére; álljanak elő zsinati, konventi, egyházkerületi s egyházmegyei világi vezérebereink; adjanak jelt és példát az aktio megindítására, irányt a cselekvésre; velők leszünk, utánnok megyünk s a zsinat tanácstermében elhangzott igéket csakhamar 100 meg 100 protestáns templom falai fogják országszerte visszaekhözni s új idők derülnek reánk. Ne kicsinyeljük azt az erőt, mely az önkényes adakozás és teherviselés alakjában nyilvánul. Már fentebb mondtuk, hogy a keresztyénség legnagyobb szerű alkotásait ennek köszönheti. Ennek a társadalom is. A jótékony intézetek számos palotái, fundatioi és áldásai beszélnek erről s szervezett társulatok évkönyvei hirdelik, hogy a mi a törvénynek, paragrafusnak és kényszernek nem sikerült, megteremtette azt egy szerencsés pillanatban az önkényes felángolás. Gondoljunk csak a beteges gyermekek számára berendezett nyári szünidei telepekre; lelenházakra s arra a nagyszerű aktióra, mely az elmúlt télen fővárosunkban ingyen kenyérral látta el az éhezöket s minden valószínűség szerint fogja ellátni a jövőben is. Nem kérdés az itt, hogy kiknek hívják azokat, kik az efféle mozgalmak háta megett állanak; ha ök magok titokban óhajtanak maradni; izléstelen dolog

sorozva. Az első osztály fizet 70 fillért, 8 liter búzát, 8 liter tengerit a 12. osztály 8 kotona 40 fillért, 96 liter búzát, 96 liter tengerit és így minden következő osztályban 70 fillérrel, 8 liter búzával és 8 liter tengerivel fizetnek az egyháztagok többet.

Egyházfegyelem. Az egyházfegyelmet az egyház megalakulásától kezdve az egész 18. században a presbiterek és községi bírók együtt gyakorolták, mi állott megintésből, feddésből és dorgálásból és botbüntetésből. Erkölcs ellenes kihágásért s egyenköze állították a bűnöst a porticusban. A 19. század eiején már jobban bibliai alapon állott az egyházfegyelem gyakorlása, a mennyiben intést, feddést és dorgálást alkalmazott a presbiterium és nagy ritkán pénzbírságot a vétkesre.

Az egyházfegyelem gyakorlása most az „Egyházi törvények” „Fegyelmi esetek” stb. című tételei szerint történik, egyházi bíróság a formulárék megtartásával ítélyén.

12 év óta 3 fegyelmi ügy intéztetett el az egyházbírótság által. Egy esetben, egyidejűleg, két nő (felperes és alperes) ítéltetett el dorgálással egybekötött pénzbírságra (egyik egy, másik 2 forintra. más esetben egy férfi dorgáltatott meg s fosztatott meg hivatalától. Fellebbezés egy esetben sem történt. A pénzbírság befizettetett.

Az egyházpolitikai törvények életbe lépte óta fájdalom folyton nő az engedetienség a hűvek részéről. A megidézettek ritkán jelennek meg. Csakis szigorú egyházfegyelem gyakorlása az egész vonalon, lehetőleg

egyöntetű eljárás minden egyházi ügyben, a biblia olvasása a templomokban, az iskolákban a családokban teremthet új nemzedéket, mely hithűbb és engedelmesebb lesz.

Adományok. 1899-ben a kathedrára szép terítőt adott özvegy L. Balla Jánosné szül. Bálint Erzsébet 16 korona értékben. Az Ur asztalára terítőt adott d. Szabó Jánosné M. Balog Erzsébet 8 korona értékben.

1899-ben egy urasztali pohárra adakoztak mindkét nembeli ifjak 8 korona 50 fillért, iskolás fiúk és leányok 1 kor. 18 fill. a tanító család 1 k. 20 fill. a lelkész család 2 koronát, ehez adott az egyház 15 k. 12 fillért és így 28 koronára kiegészített összegből egy aranyozott bronz urasztali pohár vétetett. Egy aranyozott bronz tányért adományozott az Ur asztalára Cs. Balog Istvánné Simon Terézia 1900. Egy aranyozott urasztali bronzpoharat adományoztak d. Szabó Jánosné M. Balog Erzsébet és Balint Mihály borzi vasuti őrneje M. Balogh Juliánna 32 korona értékben. Vura Sára, Vura Mihály egyházfi leánya egy szép terítőt adományozott a papi székre 8 k. értékben. 1900. Istennek legyen dicsőség érte!

Jegyzet. Az istenitisztelek rendének bővítése. A hitélet, a vallásos buzgóság emelésére. az istenitisztelek rendének bővítése vasárnap délelőtt és délután, mint szintén gyász-istenitisztelek alkalmával az apostoli hitformával vagy Credoval és a tiz parancsolattal szerintem szükséges volna és be is válnék. Én így gondolom e dolgot, hogy az istenitisztelek így folyva le:

volna e kérdést tovább feszegetni. Annyi azonban bizonyos, hogy e tényekben mindenütt az az erő lüktet, mely a kényszer bilincseitől szabadon úgy nő és izmosodik, mint a havasok fenyője fel a földtől . . . magasan az ég fele, hol a kegyelem s az áldások törvényen s kényszeren felül álló adományozója lakozik! . . .

E kettő: a hivek megadóztatása és az önkényes áldozatkészség fokozása, szépen megférnek egymás mellett. S pénzügyeink korszerű s a *protestantismus vitális érdekeit nem sértő* reformja csakis ez elvek alkalmazása mellett reménylhető.

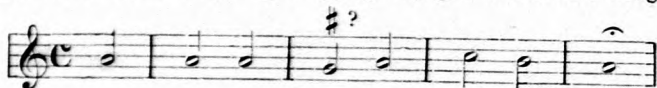
(Folyt. köv.)

Eröss Lajos.

Énekeskönyvünk dallamai, különösen a zsoltár dallamok.

(Válasz Hodossynak.)

Senki kétségbe nem vonhatja, hogy a kritikus hangokat, minthogy ezek a régi hangjegyzésekből igazolhatók, szabadon lehet használni (a revideált énekeskönyvben is, a Hodossy-féle kiadványban is szabadon lépnek fel). Én három szempontból vizsgáltam őket: 1. melyik van közhasználatban, 2. melyik fordul elő több énekeskönyvben, 3. melyik lépcsőszerű a dallam hangnembében? Az V. zsoltár 3. sorában például, hol a negyedik hang kritikus (*g* vagy *gisz*) *g*-t tartottam meg,

1. A mi segedelmünk stb. 2. most felolvasom a ker. hivek előtt az apostoli hitformát, melyben hittételeink foglaltatnak, mit a keresztyén embernek tudni és hinni kell, avégre hogy boldog lehessen. Az apostoli hitforma elmondása után így szólana lelkész: most keresztyén atyámfiai jertek imádkozzunk, a többi isteni-tiszteletrész folya az eddigi szokás szerint. A délutáni istenitisztelet is a mi segedelmünkkel kezdődnek, utána ez mondatnak: Ker. hallgatóim! felolvasom előttetek Isten szent tiz parancsolatát, mely megtanít minket Isten, magunk és felebarátaink iránti kötelességeinkre és hogy mit szabad, kell és mit nem szabad tennünk, ezután jő az egyházi beszéd előtti ima és a többi szokásos istenitiszteletrész.

Szerintem a Crédónak és a tiz parancsolatnak is istenitiszteletünk rendébe szorosabb beillesztése, úgy a mint én contemplálom, nagyon is szükséges. Az egyháztagnak folyton hallván a hittételeket, mint hitünk főbb tárgyait és a parancsolatokat, többen lennének hitőkhöz állhatatosak, kevesebben lennének kik áthágják Isten szent törvényét és így az egyháztagnak vallásosabbak és hithűbbek lennének.

Ugy rémlik előttem, hogy a nagy Révész Imre valamikor, valahol azt írta meg, hogy a Crédót husvét ünnepe és temetési alkalommal a zürichiek felvették istenitiszteletük rendébe. És ha mi előlegesen, egyébkor nem vennők is fel istenitisztelet-rendünkbe a Crédót, mint éppen husvétkor és temetési alkalommal, még akkor is fokozva lenne nagyban ennek felvétele

mert *g* van közhasználatban, mert a dallam hangnembének (*d* dori) negyedik fokán nem *gisz* hanem *g* van, és mert a legrégebb énekeskönyvekben (hannovai oppenheimi, bázeli, löcei) valamint az 1853—60—69 és 73-iki debreceni kiadásokban *g* van jegyezve; noha másfelől Maróthy-nál, az öreg énekeskönyvben, a francia (Les Psaumes de Davids) és cseh énekesben *s* az 1817—20—23 30-iki depr. kiadásokban *gisz* látható. Így jártam el a többi kritikus hanggal szemben is?

Lássuk most már azon *eltéréseket*, melyek a régi hangjegyzésekkel szemben az *általános közhasználatban* mutatkoznak. Jegyezzük meg mindjárt, hogy ezek az eltérések mindig egyes hangokra vonatkoznak s az egész dallam-sorra sohasem terjednek ki, s bizonyos hangmeneteknél az egyházi hangnemek bizonyos fokain szigorú következetességgel mindig ugyanazon módon lépnek fel; minthogy annál fogva bennök szabályszerűség⁸ mutatkozik, amellettszázszerte is akként énekeltek, variánsoknak ezek sem nevezhetők. Számuk a revideált énekeskönyv szerint — hova a dallamok, mint már mondtuk ilyen közhasználatu alakjukban vannak felvéve — *hetvenöt*, melyből a Hodossy-féle kiadvány 32 zsoltárdallamára 23 esik.

Nagyon fontos kérdés, hogy dallamaink az eredeti

⁷ Hodossy úr mondja, hogy az 5. 23. 30. s még néhány zsoltárban minden jelzés nélkül tértem el az eredeti dallamtól. Nem a kritikus hangok közül valók lesznek ezek? Csak keresse őket H. úr szorgalmasan tovább nemcsak az általa említett három zsoltárban, hanem többekben is még igen sokakban. Bizonyosan rájuk talál.

⁸ Mikor és mely helyeken lépteti fel a közgyakorlat ezeket az eltérő (módosított) hangokat, kimutattam chorálkönyvem bevezető részében „A negyedik lépcső hangjának emelése ötödik hangra lépés alkalmával, különösen sorzáradeknál durban és mixolidi hangnemből, a harmadik hang emelése negyedik előtt durban, a hetedik lépcső hangjának emelése nyolcadikra lépés előtt mixolidiben stb.

által a vallásos buzgóság. Mily szép és mily alkalmi volna husvétkor és temetési lungáláskor az apostoli hitformából a többek közt eme hiteikünk hangzása „hiszem testünknek feltámadását és az örök életet.“ De szerintem a Crédót minden vasárnap reggel be kellene illeszteni istenitiszteletünk rendébe, úgy szintén a tiz parancsolat felolvasását a vasárnap délutáni istenitisztelet rendébe, a biblia olvasását pedig a hétköznapi közösséges és bűnbánó heti istenitisztelet rendébe. Ohajtandó volna ez, mert ritkának a kegyes keresztyének, kevés már az ugynevezett blikus férfi és nő. Ha a hivek nem olvassak a szentírást, a lelkészeknek kell azt előtük olvasni, hogy abból maguknak lelki vigasztalást, lelki épülést vehessenek és megkedveljék a szentírás olvasását. A biblia pedig örökkön örökké ott álljon a kathédraiban azért, hogy abból a hiveknek minden hétköznapi isteni-tisztelet alkalmára olvasson a lelkész, esetleg a tanító. Én hiszem hogy így a vallásos buzgóság növekedni a hitelet élénkül fog. Kevesebben lesznek apostataik, hitők iránt közönyösök és istentelenek. Itt megjegyzem még, hogy az énektanításra kiváló gond fordítandó.

A bibliamagyarazatot elégnek tartom, ha hétköznapi napokon egyszer tartatik pl. Szerdán délelőtt és ha vasárnap délután biblia és kátémagyarazat felváltva tartatnék. A bibliamagyarazat fírasztóbb a hivekre, (előbb a verssorokra kellelten, majd a magyarazatra figyelni), mert jobban felvonja azok figyelmét. De a hivek magát a bibliát szeretik hallani inkább, mint Isten beszédét, az én tapasztalatom szerint.

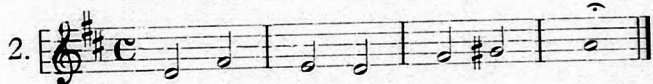
vagy a közhasználatu hangokkal jegyeztessenek-e? Előbbi esetben a gyakorlati célt tévesztjük, utóbbi esetben a kegyelet ellen vétünk. Külföldön mindenütt az eredeti dallamot jegyzik, nálunk az újabb időben a közhasználatu hangok jegyzése jött divatba. Én kiadványaimban úgy az eredeti mint a közhasználatu hangokat feltüntettem, Hodossy úr csak a közhasználatuakat.

Nincs hely ezen eltérő hangoknak egyenkénti felsorolására, azért csak egyet mutatok be közülök a CL. zsoltár első sorát, melynek hatodik (utolsó előtti) hangjánál van az eltérés, az eredeti hang *g*, a közhasználatu hang *gisz* levén. Ezen sort azonban több kiadvány hangjegyzésében nyujtom, valamennyit egy hangnembe (d-dur) írva át, hogy a szives olvasó közvetlen szemlélet alapján formálhasson véleményt eljárásunk felől.

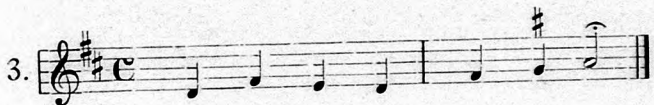
Régi zsoltárok:

Revideált énekeskönyv:

Szügyi: Ev. ref. ének-dallamok:

Lelkészéletrajz: Sipos János belényes-ujlaki ev. ref. lelkész született 1853-ban Magyar-Remetén Biharmegyében, vallási Sipos János ev. ref. lelkész és Etédi Sófaly Lujza szülöktől. A 4. elemi iskolát elvégezte Bajjon, Biharmegye. Az I-ső és II-ik gimnáziumi osztályt Hódmező-Vásárhelyen, a III-iktól VIII-ig bezárólag Kecskeméten végezte el. A teológiát Debrecenben. 1877-ben I-ső, 1878-ban II-ik vizsgát tett Debrecenben, felszenteltetett 1881-ben, Exmisszus segédlelkész volt 1875 őszétől 1876. tavaszáig Sarkadon n. t. Osváth Imre esperes úr mellett, 1876-ban boros-sebesi időközi lelkész lett, hoi 8 hónapot töltött, 1877. nyarán B.-ujlakon volt s. lelkész apja mellett, 1878-ban utolszor volt időközi lelkész 8 hóig, 1878. május hótól kezdve Belényes-ujlakon apja mellett segédkezett, majd az ő elhalálása után 1881. január hó 30-án egyhangulag belényes-ujlaki lelkésznek választott.

Tanító életrajza: Matolesy Gyula született Darvason 1846-ban Matolesy János ev. ref. lelkész és Huszti Zsuzsánna szülöktől. Elemi iskoláit Darvason végezte. A gimnáziumból 3-at az apja vezetése alatt, 2-öt Debreczenben végzett. A tanítóképzésben 1 és 1/2 évig volt, 1868. óta tanító különböző helyeken, úgy mint B.-ujlak, Remete, Sonkolyos, Körös, Kis Jenő és újra B.-ujlakon. 1872-ben N. gyváradon 9 hetig volt póttanfolyamon. Esperesi igazolványt 1874-ben kapott. Tanítványainak száma 120.

(Vége.)

Sipos János.

Sz. Nagy K. Karénekeskönyv:

Hodossy 50 templomi ének:

Szügyi: Chorálkönyv:

A bemutatott hangjegypéldákból látható, hogy az én kiadványaimban (3. és 6. sz.) úgy az eredeti mint a közhasználatu hangok fel vannak tüntetve. Az „ev. ref. ének-dallamokban“ az eredeti hang a folyó dallamban látható, a közhasználatu hang pedig a vonalzat fölött álló kereszt (♯) által van jelezve. A chorálkönyvben (6. sz. példa) megfordítva: a közhasználatu hang van a folyó dallamban, az eredeti hangot pedig a vonalzat fölött álló zenei jegy (♯) jelzi.⁹ A Hodossy-féle kiadványban (5. sz. példa) pedig az eredeti hangról *g* semmi hír s csak a közhasználatu hang (*gisz*) van jegyezve.

Miután most már a főkérdések tisztázva vannak — kedvetlenül bár — áttérek a kérdés *polemikus* részére.

Hodossy úr azzal, hogy az eredeti hangokat kiadványában se nem hangjegyezte, se másképen fel nem tüntette, a kegyele'sértést tényleg elkövette. És én mégsem ezért, hanem ennél súlyosabb vétségért neveztem eljárását *kegyele'sértőnek*.

Vannak ugyanis dallamsorok, melyeket vidékenként teljesen elrontva szoktak énekelni, ezek már aztán az igazi *variánsok*, a dallamoknak eltorzult alakjai, melyeket sem a régi zsoltárokkal, sem a közhasználatu (revid. zsolt.) igazolni nem lehet. Ilyen fajta variánsokból vett fel H. úr kiadványába nyolcat, jobbanmondva tizenegyet, mert az előbbi számot figyelmesebb vizsgálat után még hárommal meg kell pótolnom. És hogy ezekről a variánsokról és nem egyszersmind a kritikus és közhasználatu hangokról volt szó, semmi kétsége nem lehetett H. úrnak, mivelhogy azokat is számítva

⁹ Chorálkönyvemben azért helyeztem a közhasználatu hangokat a folyó dallamba, hogy azoknak harmóniájáért ne kelljen az orgonistának más lapra forgatni.

45-öt kellett volna mondanom. (Az 50 templomi ének dallamára ugyanis esik, kritikus hang 11, közhasználatu hang 23, variáns 8, újabb 11, összesen tehát 45.)

Minden további félremagyarázás elkerülése szempontjából most már ide jegyzem a kiadványnak kifogásolt hangjait:

1.	33.	zsoltár	2. sor	3. hang	<i>f</i> helyett	<i>fisz</i>
2.	34.	"	7. "	4. "	<i>h</i> "	<i>b</i>
3.	92.	"	6. "	5. "	<i>gisz</i> "	<i>g</i>
4.	103.	"	5. "	6. "	<i>g</i> "	<i>a</i>
5.	122.	"	4. "	6. "	<i>f</i> "	<i>fisz</i>
6.	146.	"	1. "	7. "	<i>fi-z</i> "	<i>f</i>
7.	146.	"	5. "	6. "	<i>fisz</i> "	<i>f</i>
8. 9. „Könyörülj rajtunk“ első és 4. sora egészen.
10. 5. Dicséret 7. sora egészen.
11. 137. Dicséret 2. sor 3. hang *e* helyett *gisz*

Ime ezen idegen hangok beiktatását, s részben egész dallamsoroknak elferdítését neveztem én a régi dallamok iránti kegyelet megsértésének. És midőn H. úrnak igazolni kellett volna magát — mert hiszen műve előszavában ígerte, hogy erre majd másutt felel — mit válaszolt? Szórol szóra ezt: „*ép oly joggal választhatom anekem legjobbnak tetszőt, mint Szűgyi.*“ Beösmérés és vád egyszerre. A beösmérés az, hogy H. úr az általa ösmert dallamok közül a neki legjobbnak tetszőt választotta és pedig mint fentebb láttuk, mitsem törődve a régi hangjegyzésekkel, felhasználva még a gazdátlan variánsokat is. Hát kérem, ezen önbeismerés után mondtam én, hogy az ilyen eljárás „a legnagyobb mértékben lelkiösmeretlen, könnyelmű és zenetanári álláshoz nem méltó.“ A vád pedig engem illetett, s azt jelentette, hogy miként ő, úgy én is a nekem legjobbnak tetszőket választottam a dallamok közül, variánsokkal és más egyebekkel együtt. Erre a vádra, és most már mondjuk ki: *ráfogásra* mondtam én aztán „egyszerűen“ hogy „*nem igaz.*“ „*Egyszerűen*“ — mert már akkor jogom lett volna erősebb kifejezést is használni. És — csodálatos érzékenység — Hodossy úr panaszkodik gorombaskodásról legutóbbi cikkében! Hát, ha szabad kérdenem, mióta lett gorombaskodás: alaptalan ráfogást egyszerűen ezzel útasítani vissza, hogy „*nem igaz?*“

Mindezek után feleslegesnek tartom Hodossy úr újabb hamis bizonyítgatásának szálait felfejteni; álokoskodásának mindössze csak hamis kiindulási pontjára akarok rámutatni. Az imént láttuk ugyanis, hogy mire mondtam én azt, hogy „*nem igaz.*“ Hodossy úr azt írja újabb, hogy a „*nem igaz*“ kifejezést én azon ő állítására mondtam, hogy „*Szűgyi is eltért az eredeti dallamtól.*“ Persze, ha okoskodásunk láncolatába soha nem mondtott kifejezést, vagy a mondotthoz csak igen távolról hasonló mondatot illesztünk be, olyan következtetésre juthatunk, a milyenre epen akarunk.

Még egyet. Hodossy úr a kegyeletsértés bűnében csak úgy tudott bennünket (a régi zsoltárokat és engem) elmarasztalni, hogy az ő útszéli *variánsait* egynek vette a *kritikus* és *közhasználatu* hangokkal. Miután azonban azok nem azonosak, miután továbbá a kettőnk eljárása sem azonos, mert — mint láttuk — ő használt variánsokat, én pedig nem; továbbá ő csak a közhasználatu hangokat jegyezte, én pedig ezek mellett az eredeti dallamot is hiven feltüntettem: annál fogva sem régi tisztos zsoltáraink, sem én Hodossy úrral a kegyeletsértés bűnében nem osztozhatunk.

„*Még a mi gonosz is, használ nekünk más részben*“ mondja 67. dicséretünk 10. verse. Köszönöm Hodossy úrnak, hogy zsoltáraink megvédelmezésére s eljárásom igazolására nekem alkalmat szolgáltatott.

(Vége.)

Szűgyi József.

TANÜGY.

A tanáregyesület karcagi közgyűlése előtt.

Öröndetes az a lörekvés, melylyel többen és méltán irányítják a közfigyelmet a tiszántúli tanáregyesület legközelebbi hó 27-én Karcagon tartandó nagygyűlése felé. E gyűlés tárgyai minden tekintetben fölkelthetik a tanügyi köröknek kiváló érdeklődését, sőt a lakos közönség meglehetősen nagy figyelmét is. Mert *Dóczi Imre* elnök szokott nagyszabású megnyitó beszédjén kívül ref. és magyar iskolaügyünknek s irodalmunknak olyan jelese felett tartanak emlékbeszédet, minő volt *Imre Sándor*. Bemutatva és ismertetve lesz a tudományok egyik legújabb s legesudálatosabb vívmánya: az *Edison-féle phonograf*. Óriási nagy műszer, melyet ez évben szerzett meg nagy költséggel a debreceni ref. főgymn. s mely a legtisztább, hatalmas erővel adja vissza a belemondott darabokat úgy, hogy valósággal eredeti hatását gyakorolja az emberre. Továbbá érdekelné fogja még a közönséget is a *közvizsgálatokról* szóló felolvasás. A közvizsgálatokat tulajdonképpen a közönség érdekében tartják az iskolák s a mikor azokról nyilvános gyűlésben pro et contra szó esik, ez a körülmény méltán számot tarthat a közönség, főleg a prot. közönség érdeklődésére is, mert a prot. iskolák a prot. közönség szeretetében és áldozatkészségében gyökereznek. A *tanulmányi kirándulások ügye* is, mely szintén a gyűlés egyik tárgya igényt tarthat a legszélesebb körű figyelemre.

A tanárok vitalis érdekeivel fog foglalkozni a *szolgálati pragmatikáról* szóló felolvasás, valamint a *tanári fizetési fokozatok eltörlése* tárgyában a máramarosszigeti tanárkar által beadott indítvány. Mindkettő, különösen az utóbbi bizonyára hosszabb eszmecserét provokál, mely iránt az iskolákat fentartó testületek s igazgató tanácsok sem lehetnek közönyösek. Mit fog eredményezni a vita, természetesen tudni nem lehet, de kétségtelen, hogy mindkét kérdést a közszükség eleve érzete hozta napirendre s megnyugtató megoldása nagyban hozzájárulna a ref. tanári közszellem kölcsönös egyetértés és zavartalan működés előmozdításához.

Kiválóképpen nevelésügyi szakkérdést tárgyal a *természetrajzi gyakorlatok pædagogiai fontosságáról* szóló felolvasás. A gyűlés egyik fontos tárgya lesz továbbá a *revideált konventi tanterv végrehajtásához s az államsegélyes gymnasiumoknak e tantervhez való viszonyához* fűződő eszmecsere, melyhez az alapot a revideált tanterv kapcsán *Dóczi Imre* elnök előadása adja, akinek, mint az egyetemes tanügyi bizottság ügyvivő elnökének az új tanterv létrehozásában oroszlan része van. E tárggyal összefüggésben kell reflektálnunk a *vallás tanári szakértekezletek* ügyében közzétett cikkelyekre is. Az új ref. gymn. tanítási tantervek u. i. (főleg az előadó propositioi szerint, mikből utólag többet töröltek), hogy úgy mondjuk szinte sarkpontja a *vallás tanítás terve*. Az ehhez csatolt megjegyzésekben ez olvasható: „Intézetünk

tanárkaraitól egyházi hatóságaink jogosan elvárják, hogy amely szervezen illeszkedik bele a vallástanításnak ez a terve a középiskolai tanítás egész rendszerébe, époly céltudatossággal fogják első sorban a human tárgyak szaktanárai, de a többi tárgyakéi is, saját munkakörökben, a vallástanításnak általánosságban kitűzött célját és részletes feladatait is a tanítás és nevelői hatás minden eszközével egyetértőleg elősegíteni. "Ime itt van kidomborítva a sokfelől es sokképpen hangoztatott helyes prot. iskolai feladat, mert ha, általában ilyen feladatot nem teljesít, akkor mi értelme van a felekezeti iskolának? Minden protestáns tanárnak nemcsak életével, hanem tanításával is meg kell mutatnia vallásos érzületét, egyházához való tartozandóságát, s erős és hű ragaszkodását. Ez értelemben minden prot. tanár vallástanár. A vallástanítás tehát az összes ref. tanárság egyetemes ügye. Ezt mondotta ki a tiszántúli tanáregyesület is legutóbb *Mezőturon* tartott közgyűlésén, amikor *Faragó Balint* indítványára egyhangulag elhatározta (L. egyesületi évkönyv 17 évf. 26. l.) „hogy a vallástanítás körébe eső bármely kérdés megvitatása, ha annak szüksége bármikor is fölmérül, a közgyűlés munkakörébe tartozik.“ Ezért nem hívott össze a központi választmány a karcagi közgyűléssel kapcsolatban külön vallástanári szakértekezletet.

A vallástanítás körébe eső több fontos kérdés megvitatására pedig ezuttal alkalmat szolgáltat az egyesületnek a revidált konventi tanterv végrehajtásáról kitűzött tárgy. A revidált tanterv vallástanítása lényegesen elter az előbbbitől. A bibliát állítja az egész tanítás folyamán előtérbe. Ezt hangoztattuk már évek óta s most hogy elértük, szükséges lesz az egyöntetű vagy legalább is egybehangzó eljárás és kivétel módzatait, általában a biblia olvastatásának módszerét megbeszelnünk. Ezzel kapcsolatban szó eshetik a *bibliái órákról* is.

De szó eshetik általában a *vallásos olvasmányokról*, a vallásos tankönyvekről és olvasókönyvről. Tudvalevőleg az új konventi tanterv az alsó középisk. osztályok számára egy *szemelvényes bibliát*, (Tanulók bibliája), a felsőbb osztályok számára pedig egy *vallásos irodalmi olvasókönyvet* proponál, s ezeknek előállítását a konvent kimondotta. Nezetem szerint mindkettő, helyesen elkészítve, nagyon sokat fog leadíteni vallástanításunk ügyén. Éppen a helyes összegyűjtés szempontjából adhat egyesületünk hasznos utbaigazításokat, ha már azt nem teheti, hogy ő készíttesse el ezen könyveket, miután azok létrehozását az egyetemes konvent vállalta magára. Ime egy újabb, a vallástanítás körébe vágó tárgy a karcagi gyűlésnek.

Ezeket kívül ott vannak az új tanterv inaugurálta *vallástani kezikönyvek*. Ezeknek előállítására egyesületünk tegye meg a szükséges lépéseket! A tiszántúli egyházkerület kimondotta, hogy míg a régi tankönyvek eddig nyomtatott készlete tart, addig azok szerint kell tanítani. Valószínűleg a többi egyházkerület is így cselekszik, ha vannak kiadásában megjelent vallásai kezikönyvek. A tiszáninneri pl. a sárospataki irodalmi kör kiadványai útján van a készlet elfogyasztására erkölcsileg kötelezve. A tiszántúli egyházkerület készlete eltarthat még körülbelül két esztendeig. Ez idő alatt kell az új tanterv szerinti könyveket előállítani. Ezekről a tankönyvekről is lehet egyet-mást előlegesen megbeszélni. Egyébként ha egyesületünk országossá fejlődik, s a tankönyvek kiadását akkor is feladatául tűzi ki, a legkivánatosabb és a legtermészetesebb lenne, ha a kerületek mindennemű tankönyvek készíttetését és kiadását reá bíznák. Ezzel sok separatistikus törekvés megszűnne s ezek elenyészésével a ref. iskolák mindin-

kább összeforradnának és a tanítás egységes irányt és képet nyerne.

Im elértünk a *ref. tanárság országos egyesülette szervezkedéséhez*, mely a karcagi tanárgyűlésnek legfontosabb momentuma lesz. Ismeretes, hogy már több ízben föltámadt a lelkekben a vágy egy orsz. ref. vagy még kiterjedtebb orsz. prot. tanáregyesület alakítására. Ez a vágy a sikertelen törekvéssel nem mulott el, hanem folyton élt, jelentkezett, mozgolódott, nyugtalanzkodott. Most megvalósítása előtt állunk. *Dr. Antal Géza*, pápai ev. ref. theol. tanár és társai indítványt nyújtanak be a tiszántúli tanáregyesületnek országossá szerveztetése iránt. A bejelentett indítvány teljes szövegét még nem ismerjük, de intenciójának kiváló fontosságát és nagyjelentőségét mélyen átérezzük. Az orsz. ref. tanáregyesület megalakítása felől alig hiszem, hogy lenne közöttünk vélemény-különbség, de vele kapcsolatban fölmerülhet egy kérdés és aggodalom. Kérdés, hogy esakis a ref. középiskolai tanárok tömörüljenek-e országos egyesületben, vagy általában az összes közép és főiskolai tanárok? Aggodalom, hogy az orsz. középiskolai tanáregyesületet nem bontja-e meg a célbavett szervezkedés? A kérdésre adandó feleletet talán az indítvány szövege is magában foglalja, de én előre is kinyilatkoztatom abbéli meggyőződésemet, hogy az *egész ref. tanárság országos egyesületének* vagyok föltétlen híve számos olyan okból, melyre az indítvány tárgyalásokon bizonyára rákerül a sor. A mi pedig az aggodalmat illeti, affelől legyen tisztában mindenki, hogy az orsz. ref. tanáregyesület egyáltalában nem akar az orsz. középiskolai tanáregyesület riválisa lenni, amint pl. eddig sem volt a tiszántúli ref. középisk. tanáregyesület. A két egyesület szépen megfert egymás mellett, sőt aliandó jó viszonyt tartott fenn. Megvoltak és megvannak tanácskozásiaknak rendszerint külön tárgyai, más-más irányu hatásuk. Közös mezőn dolgozva is talált mindkettő elég aratásra való gabonát anélkül, hogy sarlóját egyik a másiknak vetésébe vágta volna. Érző az orsz. egyesület, hogy ő tagjainak heterogén, voltánál fogva csak a tanárság és tanítás közérdekű, általános kérdéseivel foglalkozhatik. Először tette ez évi közgyűlésén, hogy tért engedett a felekezeti tanárok sérelmeiről szóló felolvasásnak, amely azonban olyan balul ütött ki, hogy ez a példa jövőben a legnagyobb óvatosságra inti az egyesületet.

E felolvasással kapcsolatban *dr. Négyesy László* föltitkar egy nyilatkozatot tett. Azt mondta, hogy az orsz. középiskolai tanáregyesület egyetemes jellegénél fogva a tanárság és iskola körébe vágó bármely kérdéssel foglalkozhatik s azzal összefüggésben fölterjesztéseket tehet úgy a miniszteriumhoz mint a többi iskolafenntartó hatóságokhoz. E nyilatkozatban egy kis tévedés van autonómiánk rovására. Az orsz. tanáregyesület csak úgy intézhetne a mi felekezeti főhatóságainkhoz fölterjesztéseket, ha arra a kerületek vagy a konvent jóváhagyását kinyerné. A tiszántúli ref. tanáregyesület a kerület beleegyezésével jött létre s aegise alatt működik ekként be van illesztve az autonómia keretébe. De az kétségtelen, hogy legalább eddig az orsz. tanáregyesület az autonómia sáncain kívül áll, s így per excellentian felekezeti iskolai ügyben csak e miniszterium útján érintkezhetik a főhatóságokkal.

A mit most meg nem tehet, de egyáltalán nem is próbált megtenni, az orsz. középiskolai tanáregyesület, azt megteszi jövőben az orsz. ref. tanáregyesület. Ebben lesz közöttük a különbség; egyebekben egyek leszünk: de ez a különbség s az ennek nyomán fölmerülő szá-

mos kérdés elegendő arra, hogy azok megoldására az orsz. ref. tanáregyesület megalakuljon. Majd meglátjuk, hogy a kölesönös eszmeesere utján miként formálódik ki.

Tájékoztatóul és felvilágosításul egyelőre ennyit láttam jónak a közgyűlés küszöbén elmondani.

S. Sz. J.

A pár szó visszhangjára.

Örül az én szívem és igen örvendez, Barla Jenő barátom és tisztársam visszhangján. Ugy látszik, hogy a „pár szóval“ célt érek. De egy dologban nem értett meg. S miután e becses ap olvasóit sem hagyhatom felvilágosítás nélkül az u. n. bibliai órára vonatkozólag némi megjegyzést kell tennem.

Felhívó soraimban a rendes tanórai bibliakezelést én is érintettem, de szándékosan mellőztem egyébként, a sürgetett „külön értekezletnek“ hagyva fel, hogy „erről számot adjunk.“ Uj dolgot kívántam én ott ismertetni csak, hogy ahoz annál alaposabban hozzászólhassanak majd a tisztársak. S ez a bibliai óra. Míg a rendes tanórán való olvastatást én feltétlenül gyakorlatban lévőnek véltem és vélem. De e kettőnek csak a célja egy, munkája más. Ugy és olyan mérvben, a mint én a bibliai órán teszem, a rendes tanórán a biblia nem kezelhető. Én is használom a bibliát a rendes tanórákon, nemcsak az első és második osztályban, hol egyenesen az abból felolvasottakból veszünk ki a megtanulandó anyagot, a biblia-ismeretét, hanem a többi osztályokban is, a mikor csak óra végén arra időt szakíthatunk. Ugyde ez nem történetik másként, mint hogy a biblia szövegéhez olvasása közben, rövidebb s hosszabb felvilágosító megjegyzéseket esatolunk, intelmeket hangoztatunk az erre fordítható 5—10 percig, melynek elteltével munkánk félbe szakad, jól lehet ez egyenesen utal bennünket, hogy ott folytassuk azt másik óra végén. A bibliai órán pedig egyelőre ki szemelt és feldolgozott részletet veszünk fel és azt fejtegetve, értelmét, tanulságát hangoztatjuk és alkalmazzuk az ifjúságra. Emez tehát rendszeres bibliamagyarázat, avagy homiliaszerű tanítás, mindenkor teljesen bevégzett, egész, melyet elő, utó ima és ének teljes istenisztelettel teszen, annak idején is történik s mondhatom, hogy a predikációnál egyszer-egyszer éppen közvetlenségével vonzóbb és építőbb is lehet, S hogy ez órákon egyes tanulóknak szerepet adok, az által ez órák iránt érdeklődést kelteni, azokat vonzóbbakká tenni, céloom hogy ifjúságomat lassanként megnyerhessem a bibliával való foglalkozásnak, „az írások tudakozásának“, melyből a változó élet folyamán annyi áldás árad. E bibliai órák tehát az ifjúsági vallásos egyesületi működés helyét pótolják mintegy s a nélkül hogy a szokásos vádak (így is sok az ifjúsági egyesület, sok időt elrabol az stb) emelhetők lennének ellene, célhoz vezetők.

Ezeket kellett felvilágosításul közölnöm. Majd bővebben, a többiekkel együtt, megbeszéljük, ha Isten segít. H.-m. vásárhely.

Bányai S.

Népiskolai felügyelő a debreceni egyházban.

Mielőtt ehhez a dologhoz hozzászólnék, megvallom, szerettem volna ismerni a debreceni egyház presbiteriumának ama határozatait, a melyekben a fenti állás betöltőjének teendőit, körül írta. Mindenesetre csodálatosnak tűnhetik fel az érdeklődők előtt, hogy heteken,

sőt hónapokon keresztül cikksorozatok jelentek meg e lap hasábjain, a melyek a debreceni egyház vezetőit külső és belső sikereiben eredményesebb munkálkodásra, az eddigi állapot megváltoztatására, új lelkesítő állomások szervezésére, több lelkesítő gondozás (cura pastoralis) gyakorlására, új templomok építésére stb. buzdítgatják, sőt határozottan felhívják és mikor az egyház az adott viszonyokkal számot vetve, az átmeneti korszaknak megfelelőleg, lépéseket tesz: egyszerre csak előállanak nyíltan is, titkon is és kifogásolják a vezetők szándékát. Hiuságból-e? elfogultságból-e? vagy más egyéb indokból, ki tudna arról számot adni? Mintegy előre titakoznak az ellen, hogy a tanítószolgák nyakára kálvínista „pápát“ vigyenek, a ki nem igen tud, vagy tesz egyebet mint a tantermek felszerelését számba veszi; órával kezében a pár percet késő tanítót figyelmezteti stb.

Érthető ugyan az egyesek részéről fölmerült aggály, de szerintem nem használtak sem a tanúgynek, sem a debreceni egyháznak az ebben a kérdésben már felszólalt debreceni tanítók. Nem használtak, midőn az egyik „tanúgyi financ“nak nevezi már jó előre azt, a ki az egyház tanács terveinek megfelelő szellemben el meri fogadni azt az állást, a melyre szerinte szükség nincs; a másik pedig határozottan kijelenti, hogy a debreceni ref. népiskolák jövődjé megkívánja, hogy tanítók kezébe legyen leteve a felügyelet, mert oda szakember kell!

Sem eddigi felügyelőik képességéről, sem a lelkesítő kar képzettségéről valami magas fogalommal nem bírhatnak, a midőn ilyeneket irnak.

A debreceni egyház, — jelen helyzetében, — a szönyegen levő kérdés megoldására másképpen lépéseket nem tehetett.

Mert hiszen nézzük csak mire van ott szükség?!

A „Csapóker“-nek nevezett külvárosban, mely a központtól és így bármelyik templomtól távol van, szükségessé vált — egyelőre ha az iskola helyiségében is — rendes istenisztelet tartása. Szervez hát az egyház egy olyan állást, melynek betöltője ott lelkesítő teendőket végezzen. E mellett azonban mi vezethette a debreceni egyház vezetőit ezen iskola-felügyelő lelkesítő állás szervezésénél?!

Nem csak az a két szempont, a mit Tassi Miklós barátom igen helyesen jellemez, hogy t. i. az iskolaszéki elnök vállaira nehezedő munka jó részét átvegye és az iskolák szellemi vezére legyen, hanem szerintem az is, hogy az egyház és iskolák közötti viszonyt erősebbé tegye; a két tényező között lehető ellentéteket elsimítsa, megszüntesse. Az is, hogy megvalósíthassa azt, a mit Baresa János h.-nánási tanár sürget, hogy már az elemi iskolai nevelésnél a református szempont legyen az a harmadik, mely a tanító munkáját megtermékenyítse. Tulajdonképpen azért a célon Csurka István, a midőn a budapesti népiskolákat hozza fel állítása mellett irányadókul. Nemcsak az a fő, hogy a tananyag fel legyen dolgozva!

Mint már előbb említettem, jogosnak tartom a tanító urak aggodalmát én is. Vajjon ki lesz? milyen lesz? a kit élükre állít az egyháztanács. De hát nagyon szomorú dolog volna az, ha valaki kedv és hivatás nélkül vállalkoznék arra a végtelenül fontos állásra. Egyébiránt minden állás főként az azt betöltő egyéntől függ. S a ki ezen lelkesítőfelügyelői teendőket akarja, annak magának kell teremtenie munkakört; magának kell megvalósítania azt az ideát a mit ehhez az álláshoz az illető tényezők kötöttek. Igaz, hogy az illető helyzete kivált eleinte, végtelenül nehéz lesz, de hát

nem úgy van-e mindenütt, hogy a kezdet nehézségén át kell esni?!

S már most milyen álláspontra helyezkedjek az illető tanítókkal szemben, ha azok, vagy azok közül némelyek már előre is elítélik, kicsinyelik, esetleg a magára vállalt feladat betöltésére képtelennek tartják?!

Am nézzük azt a munkakört is röviden!

Van, mondjuk Debrecenben 50 iskola. Ebből az 50 iskolából meglátogat az az illető felügyelő havonként 25-öt, vagyis napjában egyet. Ennyire csak képes?! E mellett még a délelőtti folyamán eleget tehet vallás-tanítási kötelezettségének is. Marad aztán az irodai teendőkre, szüléssel való érintkezésre, tapasztalatai földolgozására az egész délután. — De hát ő nemcsak iskola-felügyelő, hanem külvárosi lelkész is! — mondhatják erre.

Igaz! de talán vannak még most is közöttünk, a kiknek az igehirdetés — mint egykoron Pál apostolnak — valóságos lelki gyönyörűség. Hiszen azoknak a sokszor megbántott, lenézett kis falusi papoknak $\frac{1}{5}$ része napközben más munka-mezőn fáradozik és mégis, ha eljön az est, szívesen ül le lélekben egy-egy órára, ama kútforrás mellé, melyből a ki merit, ujjászületik. Megteheti ezt az az iskola felügyelő lelkész is és így kötelességének ott is megfelelni, a nélkül, hogy sárkány-lejtet ivott volna.

Beismerem, hogy ennél fogva olyan terhes lesz ez az állás, a mit sokáig senki szívesen sem nem hordana, sem nem bírna. De hát a pályázati feltételben megmondja maga az egyháztanács, hogy csak ideiglenesen, a jövőre való minden következtetés nélkül, egy évre szervezte azt. Ha beválik, állandósítja; illetve a körülményeknek és követelményeknek megfelelőleg szervezi; ha nem, megszünteti. Mire való hát előre túlzólag aggályoskodni?!

Aztán még van egy szempont, a melyből tekintve fontosnak tartom én ezen iskola-felügyelő lelkészi állást. — Feltárták újabban a debreceni egyház sebeit. Talán kiméretlenül is, talán egy kissé túlozva is. — Engedjének hát alkalmat az egyház vezetőinek, hogy a maga alkalmazottja által ismertesse, tanulmányoztassa ezt a kérdést, mielőtt a rendelkezésére álló eszközökkel a belátom, — szükéges reformokat megvalósíthatná. Ki lenne pedig erre alkalmasabb, mint az az egyén, a ki Debrecen minden részében több ízben megfordulva, saját tapasztalatai nyomán hívna fel építésre az arra hivatottakat?!

Végül azt is elmondom, miért gondolom én helyesebbnek az iskolaügy vezetését egy ember kezébe tenni. Elismeréssel adózom a debreceni tanítótestületnek, melynek tagjai között vannak kiváló paedagogusok. De hát melyik az közöttük, a ki azt merné állítani hogy ő minden tantárgyat egyforma kedvvel és sikerrel tanít?!. Már most az a felügyelő összeszedi, mint gyöngyöket, azokat a módszereket, a melyekkel egy-s más tantárgy tanításában egyesek kiválnak és a 2 hónaponként tartandó közértekezleteken a tanítótestület, figyelmébe ajánlja. Így, karöltve, egymásban a tanügynek egyaránt érdem-s munkáit keresve és találva, felelhetnek meg annak a magasztos, vezető feladatnak mely a magyar ref. tanügy terén, a magyar kalvinizmus központjára, Debrecenre, egyházi és iskolai tekintetben egyaránt várakozik. Adja Isten, hogy úgy legyen!

H. Bagos, 1901. július 31.

Berky Sándor.

KÖZÉLETÜNK.

Konventünk pénzügyi gazdálkodása.

Lapunk f. évi 5. 7. és 8. számában Beregi aláírással „Anyagi érdekeink“ cím alatt nagy tanulmányra s gondos számításokra valló cikksorozat jelent volt meg. Az érdekes cikkező megcáfolhatlan érvekkel támogatja sőt igazolja azt a felfogást, a melynél fogva a közalapnak a földhitelintézet közvetítésével való kezelése nagy anyagi károsodással, sőt kockázattal is jár, a minek folytán sürgeti a jövedelmezőbb s kisebb kockázattal járó közalapi tőkegyűmölösztetést az egyházkerületek közvetítésével.

Hogy a cikkirő az általános közhangulatnak adott eddig kifejezést: igazolja az, hogy senki a felhozottak cáfolatába nem bocsátkozott. Azonban annak se vettük semmi neszt, hogy a legkisebb hajlandóság is mutatkoznék a fő intéző Konvent kebelében az eddig folytatott kezelési rendszer legkisebb megváltoztatására nézve is. Mozdulni nem akaró merevség, teljes elzárkózottság jellemzi Konventünk magatartását, s hogy milyen zsák-utcába vezetett bennünket legközelebről is ez a gazdálkodás, annak feltüntetése célja e soroknak. Mi nem adjuk meg magunkat olyan könnyen, hogy már előlegesen bele törődjünk abba, mint különben Beregi kollégánk tevé, hogy a Konvent tagjai rövid idő alatt kellő meghallgatásra ne méltassák felszólalásunkat. Zörgetni fogunk míg eredménye lesz, s várjuk az egyházme-gyektől sőt magától az egyházkerülettől, hogy fölterjesztésekkel adjanak újabb s helyesebb irányt a tőke kezelésének.

A magyarországi reformátusok országos közalapja segélyezési módzatainak eddig gyakorolt jelentékeny nemet képezte az ugynevezett építkezési tőkesegélyezés. Ha az e címen kamatfizetéssel biztosított tőkéhez a lelkészi fizetések emelésére szánt tőkeképző segélyek végösszeget hozzáadjuk, úgy találjuk, hogy egyházkerületünkben 103 egyház részére évi 17,789 koronára rugó kamatterhet hordoz a közalap (számba alig vehető különbséggel, midőn egy pár egyház a kamat némi részét maga fizeti;) a megfelelő 355,780 korona tőke beszerzésére a kényszerhelyzet folytán maga az egyházkerület vállalkozott. Az egyházkerület pedig beszerzte e nagy tőkét úgy, hogy részint a maga, részint a főiskola pénztárából kölcsönképen folyósította azt; magára vállalta a gondját annak, hogy a segélyezett egyházak által befizetendő másfél százalékos tőketörlesztést úgy gyűmölöszteti, hogy a 32 év leteltével a kölcsönözött tőke kamatkamatosítással teljesen vissza legyen helyezve; ha ez nem sikerülne: azontul ő viselné a kamatveszteségeket, mert hiszen a Konvent csak 32 évre biztosította a kamatfizetést a közalap terhére.

Tizedik éve, hogy ez az eljárás évről-évre beljebb megy egy-két lépéssel a segélyezés e nemének gyakorlásába. Számot vet a kezelő Konvent, hogy egyéb szükségletek hordozásán kívül mekkora összeget szakíthat ki tőkesegély-kamat hordozására, s a szerint utalja ki a folyamodók részére — nem a tőkét — hanem annak évi 5%-os kamatját 32 éven át. Törjék rajta az egyházkerületek a fejüket, hogy a tőke honnan lesz beszerezhető? A segélyezés menete aztán itt jutott zsák-utcába. A mi egyházkerületünk már a múlt évi segély ügyének lebonyolításakor teljesen fennakadt, s az 1900. évi november hóban tartott egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyvének 286. száma N. pontjában

olvashatólag csaknem kapkodásnak nevezhető intézkedéseket volt kénytelen utólagosan helyben hagyni, midőn korábbi egyházkerületi végzéssel kényszerül ellentétbe jönni, csak hogy forrást találjon a konventileg megszavazott s utalványozott kamatösszegnek megfelelő tőke finanszírozására. Tudnunk kell, hogy főiskolánk gazdasági tanácsa már korábban rendkívüli eszközökhöz volt kénytelen nyulni, csak hogy a kölcsönért hozzáfutó egyházak szükségletét ki tudja elégíteni, olyképp, hogy a birtokában levő állami részvénytárhoz kölcsönt vett fel. (Lásd főiskolai költségvetés 1901—2. év. I. csoport. Fedezet II. 9.) Azt is jegyezzük meg, hogy egyéb forrásból hasztalan kísérlette meg a tőkebeszerzést (L. 665—1900. gazdasági tanács jkvi. sz. a.) Mesterséges fogásokkal eddig valahogy sikerült aztán a tőkék folyósítása. De mi úgy látjuk, hogy elkövetkezett az az idő, a mikor a fogásokból kifogytunk, a melyek, mint fogások, különben is könnyen megbosszulhatják később magokat. A tavaszi konvent utalványozása folytán (Lásd konv. jkv. 26. sz. 4. pont. 1901.) egyházkerületünkben 32.000 korona újabb tőke folyóvá tételéről kell gondoskodni. Az egyházak segélyezése ügyén odaadó szeretettel csüggő főgondnokunk gr. Degenfeld József találatkonysága egyelőre kilátást nyújtott ugyan arra, hogy még ezuttal lesz miből finanszírozni a nagy összeget, midőn az egyházkerület kölcsönkötvényeinek a főiskolai pénztárnak készpénzért való átadása határozott el (L. 1901. májusi egy. ker. gyűlés jkve 9/b.) De kimerné állítani, hogy ez így mehet ad infinitum? Hiszen, mint fentebb említettük, a kollegiumi pénztár is kifogyott a kihelyezhető tőketermészetű készletből, s a tőkebefizetések s újabb tőkésítés alá jutó jövedelmek összege távolról sincs arányban a megszavazható kölcsönkötvényekben igényelt mennyiségekkel.

A bajt csak tetézi az, hogy nem egyedül állunk így a kérdéssel. A tiszáninneri egyházkerület már azért folyamodott volt a Konventhez, hogy mivel a tőkesegélyek fedezésére nem rendelkezik pénzalappal, bocsásson a Konvent az egyházkerület rendelkezésére a saját pénztárából anynyi összeget, a mennyi időről-időre szükséges lesz.

Azt vártuk volna, hogy a Konvent az idők jeleit meglátja, s nem zárkózik el a tiszáninneri egyházkerület megkeresése előtt. Dehogyan. A Konventnek előbbvaló a korábbi határozatokban lefektetett elvek szempontja, (L. konv. jkv. 1901. 27. sz. a.) mint akármilyen égető szükség. Am hazaljon a tiszáninneri egyházkerület akár az uzorásoknál, csak az elvi szempontok legyenek megmentve. Ez a fő a Konventnek. Mert ő a közalap „tőkevagyonát kölcsönökbe nem fekteti.“ De hát hogyan gyümölcsözteti akkor? Avagy a földhitelintézetnél való kezelés lényegében nem kölcsön-elhelyezés-e? De ne foglalkozunk a szójátékszamba menő érveléssel, hanem azt kérdezzük: segélyezésnek tartja-e a Konvent a tőkesegélyezést továbbra is, ha az egyházkerület kellő pénzalap hiányában immár nem tudják előteremteni a kellő tőkét? Aztán hogyan kívánja a Konvent, hogy az egyházkerületek hitelezni merjenek akár a saját pénztárukból, akár a főiskolákból a teljesen szegény egyházaknak tőkesegélyre tőkét akkor, a mikor a Konventnél az egyházkerületnek nincs hitele? Most még csak a tiszáninneri egyházkerület akad fenn, aztán mi is a soron állunk már; az erdélyi egyházkerület sem állhat különben, mert akkor saját kölcsönkérő egyházait nem bocsátaná el a kért kölcsön nélkül, s ezek nem zörgetnének kellő jelzalogi biztosíték nyújtása mellett testvéregyházkerületeknél

(szolgálhatunk nevekkkel). Mi hát az oka annak, hogy a Konvent zsák-utcába tereli a segélyezés ezen módját, s ajtóbezárással válaszol a tiszáninneri egyházkerületnek?

A t. évi tavaszi konventi ülésen a kongrua ügy tárgyalása közben erős hang emelkedett az ellen, hogy a Konvent ne lépje át természetes hatáskörét. Az erős hangot a többség szavazata akkor elnyomta ugyan, de a közvélemény már eddig is kárhózzátólag emlékezett meg az eljárásról. Ez a közvélemény mindenkor megadta ugyan velünk együtt az elismerést az elismerésre méltó rendelkezésekért, de ez távolról sem kötelez bennünket arra, hogy a hol szükségét látjuk, reá ne mutassunk arra is, a mi nem méltó az elismerésre, a mi épen helytelen.

A kérdésnek pedig még más oldala is van. Beregi tisztársunk többször említett cikksorozatában szám szerint kimutatta, hogy mekkora vesztesége van a közalapnak a földhitelintézet közvetítése folytán való kezelés következtében. Hát mi nem kívánjuk az összes veszteségeket számítani, mi csak egy kisebb méretű ügyletből, a tőkesegélyezésre adott tőkenyújtásból az egyházkerületi és főiskolai pénztárakra háramlott veszteségekre mutatunk reá, pedig nem 8-as (s ezt nem is akarjuk) hanem csak 6%-os kamatot teszünk számításba. Beszerzett adataink szerint egyházkerületünkben 1900. december 31-ig az egyházkerület pénztárából 260,040 korona, a főiskoláéból 63,740 korona volt folyósítva, az idei kölcsönök 32,000 koronát tesznek, a melyek részben már folyósítva vannak, illetve az év végéig kifizetés alá kell jutniok. Tehát összesen 355,780 korona lesz befektetve és lesz lekötve 32 éven át 5%-os kamatra. Tudva azt, hogy a kölcsönkereslet már évek óta nagy méretet öltött egyházkerületünk s főiskolánk pénztáránál, könnyű kiszámítani, hogy e nagy tőke 5%-os elhelyezése miatt 1% veszteség ér bennünket, tehát évenként 3557 kor. 80 fill.; a mi 32 éven át 113,849 kor. 60 f. óriási összegre emelkedik. Hát olyan gazdagok vagyunk-e mi, hogy egyházkerületünk és főiskolánk nélkülözni tudja ezt a kamattöbbletet, s oda engedheti a földhitelintézet részvényeseinek a zsebébe?

A Konvent a rendelkezése alatt álló különböző tőkék kezelésével valóságos latifundium-gazdálkodást üz. Bár a történetek után követelhetnők a kerületek közt való parcellázást, de egyelőre megelégszünk azzal is, ha a tőkesegélyek tőke-erejéig a kerületeknek kölcsönösszegek nyújtatnak. Nem egy, de valamennyi egyház-megye hozzon ilyen értelmű felterjesztés iránt határozatot az egyházkerületre; az egyházkerület helyezkedjék erre az álláspontra, s akkor a Konventnek nem lesz szabad elzárkóznia a kérdés előtt, hanem meg kell nyitnia azt a zsák-utcát, melybe a kérdést „a korábbi határozatokba lefektetett elvek“ terelték.

Redivivus.

IRODALOM.

Ertesítő. 3. A hódmező-vásárhelyi állami segélyben részesülő ev. reform. főgymnasium 1900—1901. tanári *Ertesítője*. Közzé teszi az igazgatóság. Az igazgatóság alatt *Futó Mihályt* kell érteni, a ki talán tulzott szerénységből tette a maga neve helyett hivatalát. A vékony füzet (88 lap) huszonhét fejezetben számol be a főgymnasium múlt évi életéről. Első helyen

áll az intézet nagy jöltevéjének, *Kovács Ferencznek* emlékünnepe Futó Mihálynak elmondott emlékbeszéde. A mély hálaérzettel áthatott, de talán nagyon is virágos nyelven megirt kis beszéd röviden beszámol a nemes jöltevének pályafutásáról, ismerteti jótékonyágát s a kiemelkedő alakot példányképpül állítja az ifjúság elé. Ezután az év nevezetesebb mozzanatai vannak elsorolva. Megtudjuk az elsorolásból, hogy az intézetnek 295 nyilvános, 3 magán növendéke volt, éppen annyi, mint a megelőző évben; a tanári kar két új erővel gyarapodott: *Pöltsey Istvánnal* és *Muzsi Jánossal*; a növendékek a melléktárgyakban is szép sikert mutatnak fel; kellő gond volt fordítva a vallásos és hazafias érzés fejlesztésére; hogy az intézetet meglátogatta egy az egyházkerületi felügyelő, mint a miniszteri megbízott, s mindkettő meglepéssel távozott az intézetből. Az egyházkerületi felügyelő látogatásáról szóló beszámolásban feltűnőnek s éppen nem követendő példának tartjuk a felügyelő munkásságának kissé túlzott kidicséretét, ami, azt hisszük, magának a kidicsért felügyelőnek is kényelmetlen. A servilismus szellemétől, minden más hiányai mellett, mentek voltak eddig kálvinista iskoláink; s nagyon jól tudjuk, hogy ami felügyelőnkől semmi sem áll távolabb, mint ennek iskoláinkban való megteremtése. Az ilyen himnuszok pedig legalább a kívül állókban könnyen kelthetik az ellenkező látszatát. Ugyancsak itt, az év adatai között vannak felsorolva a pályamunkák, melyeknek a jelentés szerint, nem volt meg a kívánatos eredményük. Ebben az eredménytelenségben része lehet a kitűzött kérdések alkalmatlan voltának is, a mennyiben egynémelyik részint terjedelmével (A tatárjárás története), részint tárgyának a gymnasiumi növendékek ismeretkörét és ítélőképességét meghaladó természetével (p. o. Vörösmarty hazafias lírája) nem is találhatott sikeres feldolgozóra. Véleményünk szerint az ilyen iskolai pályakérdéseknek olyanoknak kell lenniök, hogy határozatlan formulázással és tág tenni való mozgásukkal a növendékeket felületes általánosságokra ne csábítsák vagy éppen e dologtól el ne riaszszák. Jóleső örömmel győződhetik meg azonban az olvasó az Értésítőből arról, hogy az intézet tanerővel teljesen el van látva, amennyiben a tornatanárral együtt 16 rendes, okleveles tanára van az intézetnek. Mennyire mögötte áll Vásárhelynek e tekintetben Debrecen, a hol csaknem 800 növendék és 12 osztály ellátására ugyanannyi rendes tanár van, mint Vásárhelyen 295 növendék és 8 osztály számára! Bizonyára elnézésből történt, hogy *Sükösd Gyula* és *Szappanos Károly* heti óráinak száma nincs kitüntetve. Az érettségi magyar írásbeli dolgozat tételeinél föltűnő, hogy azok közül egy a VIII. osztály rendes házi dolgozata tárgyául is szolgált; ugyszintén az is, hogy a VIII. osztály, melynek havonként kell egy magyar dolgozatot készítenie, 10 dolgozatot készített. Mikor?

A növendékek osztályonkénti megoszlásánál nem valami örvendetes jelenség gyanánt fel kell említenünk, hogy a VIII. osztály növendékei csaknem annyian voltak (43) mint az I. osztályé (45); ellenben a IV. osztályban csak 23, az V-ikben 29, a VI-ikben 37, a VII-ikben 35.

Örvendetesebb azonban a tanulók életkoráról szóló táblázat, mely szerint az I. osztályban 9 éves növendék egy sem volt, 10 éves volt 12, 11 éves 13, 12 éves 12. *Illetőségre* nézve a tanulóknak több, mint fele, csaknem kétharmada helybeli volt. *Előmenetelre* nézve az egész intézetben volt 18 jeles, 47 jó, 149 elégséges, 32 egy tantárgyból elégtelen 24 két tantárgyból és

13 több tantárgyból elégtelen. Lehet, hogy a tanerőkkel jól felszerelt intézet intenzív működésének, de lehet, hogy talán nagyon is enyhe eljárásnak következménye az a jelenség, hogy az egész intézetből csak 13 növendék utasított osztaályismétlésre; az azonban már mindenestre magyarázatra szoruló különösség, hogy míg p. o. a VII. osztályban 35 növendék közül elégtelen osztályzatot kapott 14 növendék, vagyis az egész létszám 40%-a, addig a VIII. osztály 43 növendéke közül egy sem bukott meg! A VIII. osztályon kívül osztaályismétlésre nem utasított még egy növendék sem a IV. és VI. osztályban.

Az *Imre Lajos dr.* felügyelete alatt működő „Petőfi Önképzőkör“ működéséről szóló jelentés sajnálatlaltal emeli ki, hogy a kört, mindjárt megalakulása után, a tagok viszálykodása miatt fel kellett oszlatni; a másodsor megalakult kör azonban eredményes kitartó munkát fejtett ki egy a rendes gyűléseken, mint a pályakérdések megfejtése körül. A pályakérdések megfejtői közül ki kell emelnünk *Pascu Pál* és *Kotzó Jenő* VIII. oszt. tanulókat, kik majdnem minden pályázatban résztvettek és nyertek is. Az Értésítőt az intézet kebelében fenálló ifjúsági egyesületek és gyűjtemények, jótétemények ismertetése, legvégül az 1901—902-ik tanévre szóló tudnivalók zárják be.

A „*Vasárnapi Ujság*“ augusztus 4-iki száma 25 képpel, s a következő tartalommal jelent meg: „Szilági Dezső“, Halász Imrétől (arcképpel Balló Ede festménye után az utóbbi évekből, és fényképek után Szilági ifju korából és 1878-ból). — „Szilági Dezsőről.“ Jellemvonások. — „Szilági Dezső halála“ (képpel: Szilági Dezső ravatala a Kuria palota előcsarnokában; fénykép után). — „Szilági Dezső ravatalánál.“ Költemény Lampérth Gézáról, — „Kivétel.“ Joaquim Mária Bartolina költeménye. Spanyolból fordította Farkas Emil. — Regénytár: „Margitsziget.“ Költői elbeszélés. Irta: Erdélyi Zoltán (Goró Lajos rajzaival). — „Rejtelmes történetek; „A vasárczos“ Regényes rajz (képekkel). — „A rózsaszín napernyő.“ Fővárosi életkép. Irta: Szivos Béla. — „Erzsébet királyné szobra Szabadkán“ (képekkel). — „A bosnyák nő“ (12 képpel Vágó Bertalan fényképei után). Szokolay Kornéltól. — „A bosnyák mohamedán család és társadalom.“ — „Krügerne“ (arcképpel). — Irodalom és Művészet, Közintézetek és Egyletek. Sakkjáték, Képtalány, Egyveleg, stb. rendes heli rovatok. — A Vasárnapi Ujság előfizetési ára negyedévre négy kor., a „Politikai Ujdonságok“-kal és „Világkrónika“-val együtt hat korona. Megrendelhető Franklin-Társulat kiadóhivatalában (Budapest, IV. ker. Egyetem-utca 4. sz.) Ugyanitt megrendelhető a „Képes Néplap“, legolcsóbb ujság a magyar nép számára, félévre 2 korona 80 fillér.

KÜLFÖLD.

Egy volt jezsuita a pápákról és jezsuitákról.

Ezt már nem tudta szó nélkül hagyni *Hoensbroech* s egy válaszzsal kedveskedett a „Vaterlandnak“, melyet valószínűleg ismét „*widerwärtige Schriftstücke*“-nek fognak minősíteni. A H. válaszában a címe, a fent felállított tételre így hangzik: „*ultramontan butaságok*“ (Megjelent a *Die zeit* jun. 1. számában). Hatalmas arculütés ez a képmutatószkodó jezsuitizmusnak, mely alól tisztázni magát soha nem tudja. A történeti igazságok megcáfolhatatlan halmazával találjuk

itt magunkat szemben, melynek minden legkisebb szava találó és fájdalmat okozó. Nagyon megérdemli, hogy kövessük H. ot munkájának egyes részeiben.

Butaság ellen az istenek is hiába harcolnak, mennyivel hiába fogok én is — szegény halandó — ellene harcolni.

Azonban az teljesen más, a butaságot legyőzni és ismét más, azt megkötni. Ahoz isteni bölcsesség avagy erő nem szükségesek, hanem csak egy alkalmas kalapács, egy alkalmas szeg és kevés erő, a szeget beverni.

Az ultramontán „Vaterland“ nem régen e cím alatt „A pápai inquisitio“, a következő tételt állította fel: „A pápai inquisitio“ stb. (l. fentt).

Ezek a mondatok a megindítóan szép mondásnak a variációja: *Excelsia non sinit sungninem*. Nem, bizonyára nem, mert elégettetni az eretneket és a mellett tudvalevőleg nem foly semmi vér. Így tanít megcáfolhatatlanul a történet; engedjük őt beszélni.

Legközelebb szilárdan áll, hogy a világi törvényszékektől, az eretnekek ellen kibocsátott halálos ítéletek az elégetésre, — a pápák művei. Maga egy oly katolikus férfi, mint az ausztriai történetbuvár *Ficker*, így ír róla: „Az eretnekek megégetése (IX. György) pápától kibocsátott javaslatra vezethető vissza“. A császári constitutiók megítélésénél (II. Frigyes, ki a védtörvényt az eretnekek ellen kiadá) kevéssé figyeltek meg, hogy azok szorosan csatlakoznak az őket megelőző pápai rendelkezésekhez . . . (Közlemények az ausztriai történeti buvárlatból, 1880. I. 179. f.) Mint becsületes kutató *Ficker*, nem tudhatott másképpen írni, mert igen világos a pápai inquisitor *Bernhard Guidonis*nak a bizonyágtétele: „*Frigyes császári rendeleti, az apostoli székek ösztönzésére levének kihirdetve*“. (Practica Inquisitionis Ed. Douais, Paris 1886. s. 173.) Ezenfelül a pápák egész sorozata adott ki az eretnekek ellen elégetési törvényt; üldöztetésüket a legnehezebb egyházi büntetések fenyegetése alatt követték. Olvasandók *IV. Innocenz, IV. Sándor és IV. Kelemen* nyilatkozatai. (v. ő Pott-hast, Reg. R, P. 14607, 15378.) Pl. *IV. Innocenz* szavai így hangzanak: „Frigyes római császár az eretneki gonoszság ellen bizonyos törvényeket adott ki, melyek által ama pestis elpusztítandó; és a midőn mi akarjuk, hogy ezek a törvények a hitnek a megerősítéséhez és a hívőknek üdvére legyenek: egyszersem megparancsoljuk a mi kedves fiainknak, kik a felsőséget alkotják, hogy ők ezen törvényeket, melyeknek szövegrinti szövegét mi mellékeljük, a szabályzataikba főlvegyék és azt a legnagyobb buzgósággal az eretnekek ellen alkalmazzák. Egyszersem felhatalmazunk titeket inquisitorok, minden felsőséget, kik ezeket az apostoli parancsokat figyelmen kívül hagyják: teljesítésére excommunicatio és interdictum által kényszerítsétek. És a milyen a pápai theoria, olyan vala a „Krisztus helytartójának“ praxissa is. Csak egy példát a sokakból.

Bresciában vonakodott a világi hatóság, egy eretneken, ki neki az inquisitoroktól átadatott, a halálos büntetést végrehajtani. A pápai inquisitorok panaszkodtak a késedelmeskedés felett *VIII. Innocenz* pápánál, ki a következő decretumot bocsátá ki: „A mi kedves fiunk *Antonius* Lombardiának inquisitora, és *Brescia* tiszteletre méltó püspöke, elítéltek nem régen — a mint nekünk írják, — egy eretneket törvény szerinti büntetésre és az állami felsőségnek átadatott, a kivégzést végrehajtani. Nem kicsi bosszuságra vonakodott a felsőség, az ítéletet végrehajtani, mielőtt

a poros aktákat meg nem nézte legyen. *Megbizunk titeket a felsőségnek megparancsolni*, hogy hat napon belül, miután felszólított, ítéleteket az eretnek ellen végrehajtsa és pedig az aktákba való betekintés nélkül. Ha nem követnék ők ezen parancsot, ugyexcommunicáltassanak. Kelt Rómában, *Fischering* alatt, 1486. sept. 30 pontificálásunk 3. évében. (Emeric. Director. Inquisit. ed. Pequa. S. 609.)

Igy tehát az állam e bakója, poroszlója az inquisitionak; lezárt szemekkel köteles az egyháztól neki átadott eretneket megégetni.

Aquinoi Tamás írja: „Ha az egyháznak nincs többé reménye az eretneket megtéríteni, úgy elválasztja azt a községtől excommunicatio által a többire való gondoskodás tekintetéből, és azonfelől átadja a világi törvényszéknek, hogy az őt a halál által a világból eltávolítsa“. (S. Theol. 2. 2. qu. 11. a. 3.) Ezek a sorok csak megbízhatók lesznek?!

Ugyszintén a jezsuita rendek theologusai elég mértékadó tekintélyek lesznek. Ugy engedjük ezek közül a legjelentékenyebbet szóhoz jutni: „A halálos ítélet az eretneken a világi törvényszék által hajtatik végre, azonban az egyházi hatalom megbízásából és parancsára. Ezért a világi hatóság a neki átszolgáltatott eretnekek közül a büntetés alól nem vehet ki senkit sem“. (Theol. schol. Ingolstdt. 1627. III. 474.)

És mit mond egy hivatalos kibocsátvány, a „szent római inquisitionak kongregációja“ 1657. esztendőből? A világi törvényszéknek való átadást világosan egyenlő jelentésűnek tartja a halálos ítélettel: „A halálos ítélet, vagy a kiszolgáltatás a világi karnak“. In orationes et solemnitates in universitate Regiomontana, Fasc. 33. S. 6. ff.)

Vajjon a „Vaterland“ tudatlansága bebizonyítható-e még világosabban? Igen, mert az inquisitio ezen tanítása mellett, feljegyezte a történelem a tetteket is, azaz a világot körülfontó pápai inquisitio ama részét, hol a pápa egyszersem világi uralkodó is vala; hol a világi hatóságok egyszersem pápai hatóságok valának; ahol a „kiszolgáltatás“ az inquisitio által „a világi törvényszéknek“ semmi más mint üres, tartalmatlan forma vala. Beszélék Rómáról és az egyházi államról.

(Folyt. köv.)

Birtha József.

KÜLÖNFÉLÉK.

— *Csiky Lajos a Ferencz József-rend lovagja*. A hivatalos lap legutolsó száma a következő királyi leiratot publikálja: „Személyem körüli magyar miniszterem előterjesztésére alsó csernátónyi *Csiky Lajos* debreceni ev. ref. theologiai tanárnak és a debreceni törvényszéki egyházi lelkésznek érdemei elismerésül *Ferencz József* rendem lovagkeresztjét adományozom. Kelt Ischl, 1901. aug. 4. *Ferencz József* s. k. *Gróf Széchenyi Imre* s. k.“

Csiky Lajos nevét s személyiségét lapunk minden olvasója jól ismeri s ennek következtében tudni fogja, hogy ez a kitüntetés jó helyre esett. Eltekintve ugyanis tanári hivatalos állásától, melyet nagy szakértelemmel s nemes am-

bitióval tölt be, aligha van Debrecen városában olyan emberbaráti vagy társadalmi intézmény, vagy mozgalom, melynek létrehozásában, fentartásában és irányításában neki része ne volna. Általánosan tudva van felőle, hogy jót tenni, humanus célokért dolgozni mindig ráér és soha senki nem hallotta még ő tőle, hogy nagymérvű, hivatalos vagy társadalmi elfoglaltsága miatt valaha panaszkodott volna. Pihenést nem ismer; csupa szív, csupa élet; fut, fárad mindenért, a mi szép; s a hol együttes munkára van szükség, eszményi lelkesedésénél talán csak kedélye szerencsésebb, hogy kitűzött célja iránt a közérdeklődést felkölteni tudja s számára a sikert biztosítsa. Bajos volna hamarosan megmondani, hogy mi benne a több: a nemes idealismus-é, vagy a derült optimismus!? Van benne mindakettőből elég s ennek köszönheti, hogy igen sokszor játszva ér el sikereket ott, hol ama lelki tulajdonok nélkül a legtevékenyebb philanthropismus is nehezen boldogulna. Azok közzé a szerencsés kevesek közzé tartozik, kik a közélet terén örökös munkában vannak, de másokkal kollízióba soha nem jönnek. Neki ellenségei, de még komoly haragosai sincsenek. Annál többen vannak azonban, árvák, rabok, szegények, kik reá áldva gondolnak s hasznos életéért naponta imádkoznak. Vegye szívesen tőlünk, ha kitüntetés alkalmából a megérdemelt lovag-kereszt mellé az őszinte szeretet e szerény kis virágcsokrát mi is oda tűzzük; a mit annál nagyobb örömmel teszünk, mert a mint tudjuk s ki kell jelentenünk, hogy e kitüntetéshez a kezdeményezés nem alulról, hanem felülről, éppen az igazságügyi minisztérium kebeléből indult ki. Ott ugyanis észrevették azt, mit, sajnos a mi viszonyaink között ritkán szoktak észrevenni, hogy t. i. ott az alföld és a magyarság metropolisában van egy ember, ki eszével, szívével s minden erejével már régen olyan ügynek a szolgálatában áll, mely a mennyire humanus, nálunk eddig éppen annyira elhanyagolva volt. Értjük a rabok lelki, testi gondozásának nemes ügyét. A kitüntetés ezért jött. S hogy nem érdemtelenül jött, mutatja *Csiky Lajosnak* e tárgy irodalmi munkássága, melynek jellemzésére felemlítjük, hogy e tárgyban az ünnepezt férfiúnak eddigelő következő dolgozatai láttak napvilágot: 1. „*Howard János a fogházügy apostola.*“ Felolvasta 1894-ben a budapesti jogászkörben s megjelent a budapesti jogász-egylet kiadványai között. 2. „*Vallás és emberszeretet a fogházügy szolgálatában.*“ Irta s felolvasta 1899-ben a debreceni jogász és tisztviselő egylet gyűlésén. Kiadta ugyanez az egylet. 3. „*A rabsegélyző egyletekről.*“ Irta

és felolvasta 1901-ben ugyancsak az utóbb említett jogászklubban. Megjelent lapunk hasábjain. 4. „*Imakönyv protestáns foglyok számára.*“ Ez a mű éppen most van sajtó alatt a váci fegyház nyomdájában, tehát még ezután fog megjelenni. Története ez: *Csiky Lajos* saját tapasztalatain okulva már korábban előterjesztést tett az igazságügyi miniszternek, hogy szükséges volna a foglyok számára egy alkalmas imakönyvről gondoskodni. A miniszter az érvelés előtt meghajolva, ilyen imakönyv írására pályázatot hirdetett s beérkezett 7 pályamű közül a *Csiky-é* fogadtatott el. Ezenkívül *Csiky*nek köszönheti létesülését a Debrecen városi és Hajdu-vármegyei rabsegélyző egyesület is. Ime ez a kimutatás is bizonyítja, hogy ezzel az ügygel mily lelkiismeretes buzgósággal és odaadással foglalkozik *Csiky Lajos*. S e mellett vesz magának fáradságot másnemű munkák végzésére is. Csak a napokban került ugyanis a kezünkbe a „*Szászváros*“ című politikai és vegyestartalmu heti lap egy száma a melyből azt olvassuk, hogy jul. 20-án *Maros Németi*-ben istentiszteletet tartott. Az egyház kegyura ugyanis *Gróf Kunn Géza* még a mult évben megismertkedett *Csiky*vel az ev. ref. Kunn-kollegium érettségi vizsgálati alkalmával s meghívta őt, hogy tartson egy istentiszteletet a németi templomban. És *Csiky* most csupán e célból elment. Erdelybe s megtartotta az istentiszteletet, melyen a grófi páron kívül jelenvoltak: *Fáyné Kunn Irma grófnő*, *Barcsay Kálmán* nejevel, *Br. Jósika Lajos*, *Réthy Lajos* tanfelügyelő, *Bartha Lajos* esperes stb. stb. Mint olvassuk: az istentisztelet mély benyomást tett a gyülekezetre. De ki tudna a *Csiky* által végzett munkáknak végére menni! Sok oldalú buzgó tevékenységű férfiú ő s méltó volt a kitüntetésre. „Ad multos annos!“

— **Meghívás.** Megbízástok folytán, baráti szeretettel hivlak fel, volt kedves tanuló társaim, hogy f. év szeptember 15-ikén reggel nyolcz órára gyűljünk össze Debrecenben husz éves találkozásra! A boldog ifjúkor felejthetlén édes emlékei hozzanak össze mindnyájunkat, a mennyiben lehetséges, házuk népével együtt. Adjon Isten örömteljes viszontlátást! Szóvat, 1901. aug. hó Jakucs Sándor.

— **A lelkeszi fizetés kiegészítő illetményekből való levonások ügye.** Köztudomás szerint e kérdésben úgy a konvent, mint az egyházkerületek s egyházmegegyék is egymásnak ellenmondó határozatokat hoztak arra nézve, hogy micsoda címeken lehet a kongruából a kezelőségnek levonni az illetményre jogosult lelkesztartozásának kiegyenlítésére? A különféle intézkedések a bizonytalanságot csak növelték egészen addig, a mig a vallás- és közoktatásügyi minisztérium ez év tavaszán az utalványozási eljárásra vonatkozólag szabályzatot állapított meg, melyet lapunkban annak idejében egész terjedelmében közöltünk volt, s melyet reánk tartozó rövidséggel a konvent is tárgyalt, az idei konventi

jkönyv pedig „k. melléklet“ alatt a 208. lapon kiadott. Itt a 8. §. világosan mondja, hogy az országos, az egyházkerületi s egyházmegyei gyámintézeti járulékok a jövedelem kiegészítési összegek kifizetésekor levonhatók az egyházi főhatóságok által s közvetlenül rendeltetési helyökre juttathatók, de csakis abban az összegben, mely ily címen megállapított, és csakis az illető *utalványozási félévre esedékes részletösszegek* erejéig. Innen láthatólag nem lehet levonni az előző időről fizetetlenül maradt gyámintézeti járulékok törlesztésére semmit se. Az eljárásban felmerült korábbi ingadozás azt a kedvezőtlen helyzetet teremtette, melynél fogva a hátralék erősen reá gyűlt a lelkési karra; s ennek nem a fizetni nem-akarás volt az oka, hanem jó részt az az általános felfogás, hogy a kongrua után csak annyiban vehető ki gyámintézeti járulék, a mennyiben az eddig kivetett járulék alapját 1200 koronánál kisebb összegre értékelt javadalom képezné. Most pedig midőn az országos özvegyárvai gyámintézeti végrehajtó bizottság előterjesztése folytán kimondotta a konvent a tavaszi ülésének alkalmával, hogy mindaddig, míg az összes lelkési jövedelmek új felbecslés alá nem jutnak, a kongrua lelkészek tartoznak a kiegészítő többlet után befizetni a gyámintézeti járulékot (L. konv. jkv. 1901. ápril 17–20. 11. szám. V. 34. lap 1. pont. 43. lap 7. pont) van nagy zavar a felgyűlt hátralékos járulékok behajtása körül. Egyházi hatóságainknak, mint a rendelkezések végrehajtóinak s velök szemben az újabb, legalább is számításba nem vett adóterhet hordozó lelkészeknek megvan a magok mensége a bonyodalomért, de a menség a bajon nem segít. A gyámintézet érdekeit szívükön hordozó hatóságok szeretnék a hátralékot is a kongrua fizetésekor visszatartható összeghez számítani; a váratlanul megadóztatott lelkészek pedig nem találják reájok nézve megnyugtatónak az egész kérdés konventi megoldását. M a legőszintébb jóakarathból kifolyólag azt tanácsoljuk lelkésztársainknak, hogy a most folyósított három negyedévi részletből igyekezzenek kielégíteni a követelő gyámintézetet, mert végre is előbb-utóbb csak be kell azt fizetni, s most, ha kitartottak, míg egyszerre háromnegyedévi illetményhez juthattak: könnyebb lesz a terhet hordozni, mint majd később a kisebb részletből, a mikorra újabb évek a járulékát kell fizetniök. Egyébként arról értesültünk, hogy mivel a gyámintézeti tartozásoknak az egyházkerületi pénztárban való visszatartása felette megnehezíti a kezelést s ok nélkül szaporítja a teendőket úgy is tulhalmazott pénztári hivatal: egyházfőhatósági rendelkezés folytán a pénztári hivatal azokat az illetményeket, melyek az esperesi hivatalok megkeresésére bizonyos részben az engedélyezhető összeg erejéig visszatartási eljárás alá esnek, közvetlenül a nt. esperes urakhoz fogja ezentúl küldeni, hogy a tartozás levonása után ők adják ki a fenmaradó összeget a jogosult lelkészek részére. Hogy ez a hosszadalmas procedura kedvetlenséggel fog járnai: az előre látható, de jogsérelmen senkin se esik, s a ki befizeti a tartozását, teljes ki fogja azt kerülni. A most folyósított részletből ilyen nemü levonás nem történt, mert a tartozások kimutatása csak egyetlenegy egyházmegyéből érkezett be, s ebben is össze volt öntve a hátralékkövetelés az utalványozási időszakról (ápr.—dec.) esedékes járulék összegével s így nagyon természetesen nem volt visszatartható. Ismételtan tanácsoljuk lelkész-társainknak, hogy igyekezzenek a járulékhátralékot rendbe hozni. Ezt sürgeti önmagunknak jól felfogott érdeke.

— **Szavazatbontás a felsőszabolcsi ev. ref.**

egyházmegyében. Folyó évi aug. 6-án bontotta fel a felső szabolcsi egyházmegye szavazatbontó bizottsága Nagy-Kállón az egyházmegyei egyházi aljegyzőségre beérkezett szavazatokat; mikor is kitűnt, hogy a presbiteriumok nagy többsége (89-ből 79.) Erdélyi Imre ramocsaházai lelkészt a derék énekszerző és zsoltáros író választotta meg jegyzővé. Excelsior!

— **A „Magyar Prot. Irodalmi Társaság“** folyó évi rendes közgyűlését ezuttal szeptember 19. és 20-ik napjain *Miskolcon* fogja megtartani. A rendező bizottság tagjai mindent elkövetnek, hogy ez a közgyűlés is fényesen sikerüljön. A meghívók már szét vannak küldve s a részletes programot is ismerjük. Itt hát csak arra hívjuk fel lapunk olvasóit, hogy akik a „Társaság“ e gyűlésén résztvenni kívánnak, a mellékelt minden rendes tagnak már korábban kézbesített „*Jelentkező lap*“-ot ki-ki töltse ki s azt Főtiszt. *Zelenka Pál* ev. püspök urhoz (Miskolc) mielőbb, legkésőbb azonban *augusztus hó 20-ik napjáig* küldje be. Ez az egyetlenegy társaságunk az, melynek kötelekeiben kezet fogva nemcsak világi hiveinkkel, hanem ágostai hitvallásu testvércinkkel is eddigelé legnagyobb hatásu aktiót tudtunk kifejteni. Igyekezzünk tehát közgyűlésén most is minél nagyobb számmal megjelenni, hogy az evangélium isteni erejéről ezzel is tanubizonyosságot tehesünk.

— **Egy lelképásztor halála.** Privát uton s lapunk zártakor vesszük a hirt, hogy *Tamássy Lajos* érolaszii ev. ref. lelkész, az érmelléki egyházmegye főjegyzője és tanácsbírója július 30-kán éjtéli 12 óraker meghalt s augusztus 2-ikán általános részvét mellett eltemettetett. Igéretet birunk, hogy nekrológiát rövid időn megkapjuk s akkor azt közölni fogjuk.

— **„Szellemes kritika“.** Boldogult *Szilágyi Dezső* halála alkalmával s temetésével összefüggőleg a hazai katolikus sajtó természetesen megemlékezett a nagy kálvinista halott felett elhangzott imádságokról és gyászbeszédekről is, s egyik cikkező ez imákat és beszédeket „*szellemteleneknek*“ mondotta. No, igen! sem nem Rómában, sem nem Tridentben fogalmazták azokat. Még csak a „*Rituale Romanum*“-ban vagy a „*Breviárium*“-ban sem található azok fel. Hát hogyne volnának „szellemtelenek“!!! Valamikor ugyan *Hajnal Lajos* nem így nyilatkozott a kálvinista papok szónoki képességéről, s az azok által éppen a koporsóknál tehát nagyon is rövidre szabott idő alatt végzendett észbeli munkáról . . . de hát azt e „szellemes kritika“ írója valószínűleg elfeledte már . . .! Nem tesz semmit. A szegény fülemile meséje jut eszünkbe, ki mikor a vércse széltépte, haldoklása közben azzal vigasztalta magát: „az az én szerencsém csak, hogy énekemet hallva te mondtál felettem bírálatot!“

— **Nagytitiszteletü szerkesztő ur.** „Ujabb pótadatok a belényes ujlaki ev. ref. egyháztörténetéhez“ című közleménybe a „*tárcarovatban*“ több sajtó hiba és téves közlés lévén, kérem azok kiigazítását következőkép: A 28-ik július 13-iki számban a 43 ik lapon az első hasábon a 6-ik sorban e helyett 1,898 1,888 ugy szintén a második hasábon a 17-ik sorban e helyett összehívás, összehuzás, olvasandó. A 29-ik július 20-iki számban a 452-ik lapon szintén a tárcarovatban a 15-ik sorban e helyett: alkalmi énekszámival, ez olvasandó alkalmi ima és énekkel. A 30-ik július 27-iki számban pedig a 470 ik lapon a d pont alól: ez: „november hó első hetétől január hó végéig minden héten egyszer szerdán“ a 2. számú kérdés után olvasandó. A második hasábon legfelül a b. kérdés után ez olvasandó: minden 12 éves. Ezen kérésem után kiváló tisztelettel

vagyok Belényes-ujlakon 1901 aug: hó 6-án szerető lel-
késztársa Sipos János.*

— **Nyilatkozat.** „Ezen szénsavas víz, mint üdítő ital igen kiválik, de főleg oly esetekben, hol szénsavas vizek gyógycélokból javalva vannak, sikerrel alkalmazható és kitünő szolgálatot tesz.“ *Dr. Blum Ödön, m. kir. belügyministeri s. titkár, a Vaskovits viz-gyógyintézet rendelő orvosa, Budapest I., Város-major-utca 64:*

Szerkesztői üzenet.

N. E. Ujléta. Bizonyítványaidra a helyesre folytán volt szüksége ö Meltóságának. A mennyiben a kongruával összefüggőleg tel kell azokat terjeszteni a miniszteriumhoz. — **S. J. Belényes-Ujlak.** Bocsanat! Ez már csakugyan elkésett. A mult számban a közleménynek „végét“ jeleztem. Most hát már e címen újabb cikksorozatba nem foghatok. Sajnálom, de igazán nem tehetek másként. Adandó alkalommal az egyházlátogatási jegyzőkönyvvel együtt *kivételesen* vissza fogom küldeni. Kivételesen azért, mert különben kéziratok visszaküldésére nem vállalkozhatom. — **A. K. Buj. B. J. H.-Nánás. B. J. Eór.** Vettem s sorban adni fogom. Egyik érdekesebb a másikkal. — **G. S. Tyukod.** Megkaptam s kiadom.

Tartalom-jegyzék: Egyházunk teherviselése s a hívek megadóztatásának jogosultsága és szüksége. Eröss Lajos. — **Tárca:** Újabb póládatok a belényes-ujlaki ev. ref. egyház történetéhez 1900. Sipos János. — Énekeskönyvünk dallamai, különösen a zsoltár dallamok. Szügyi József. — **Tanügy** A tanáregyesület karcagi közgyűlése előtt. S. Sz. J. — A pár szó visszhangjára. Banyai S. — Népiskolai felügyelő a debreceni egyházban. Berky Sándor. — **Közéletünk:** Konventünk pénzügyi gazdálkodása. Redivivus. — **Irodalom.** — **Külföld:** Egy volt jezsuita a pápáról és jezsuitákról. Birtha József. — **Külföldi élekek.** — Szerkesztői üzenetek.

Felelős szerkesztő: **ERÖSS LAJOS.**

Pályázati hirdetés

(a Nagy József 1000 koronás alapítványra.)

Pályázhatnak ez évben oly magyar születésű, ev. ref. valásu s a debreceni főiskolában felsőbb tudományokat végzett ifjak, kiknek kitűzött pályájuk a lelkészi, vagy a tanári.

A pályázó a bölcsészeti s hittanszaki tudományokon kívül a latin nyelvben annyira jártas legyen, hogy a római klasszikus írókat jól értse, a görög nyelvtanban az iskolai bizonyítvány szerint kitünő osztályzatu legyen; az élő nyelvek közül pedig a német nyelvet teljesen értse és egész folyékonyággal beszélje; végre a francia nyelvben is bírjon oly előkészülettel, hogy a könyveket jól értse.

Az alapítványi segélyt élvező kötelessége a külföldi egyetemről koronként főtiszteletű püspök urat értesíteni hol tartózkodása és tudományos foglalkozása felől.

* Szívesen közzétettem e helyreigazítást, megjegyzem azonban, hogy a kéziratban szóról-szóra úgy van, a mint előbb ki-szedetett. Szerk.

A pályázati kérvények f. évi szept. 1-ig adandók be a püspöki hivatalhoz.

Debrecen 1901. aug. 5.

püspök helyett:
Zsigmond Sándor
egyh. ker. főjegyző.

Pályásat.

Az államilag segélyezett s 8 osztályuvá fejlesztendő *békési* ev. ref. főgymnasiumba pályázat hirdettetik:

1. egy matematika fizikai tanszékre, melynek javadalma 2400 korona törzsfizetés és 400 korona lakáspénz. A tanszék betöltése a vallás és közokt. miniszterium hatáskörébe tartozik. Az egyház fenntartja azon jogot, hogy okleveles pályázókat, rendes tanári fizetéssel ugyan, de egyelőre ideiglenes minőségben alkalmazhasson.

2. Pályázat hirdettetik egy *vallásstanári* tanszékre, mely egyelőre helyettes tanárral töltetik be, 1800 korona fizetéssel. Képesítés tekintetében az egyetemes konvent 1897. évi 33. sz. határozata irányadó. Mivel addig, mig a tanintézet teljesen el nem lesz látva tanerőkkel, más tárgyat is köteles lesz tanítani, egyetemi tanulmányokat kimutató pályázók előnyben részesülnek. Mig az intézet teljesen el nem lesz látva tanerőkkel, mindkét tanár köteles heti 20—23 órán tanítani.

Kellőleg felszerelt pályázati kérvények *augusztus 23-ik* napjáig a *gymnasium igazgatóságához* küldendők. Megjegyeztetik, hogy annak idején az állammal kötött szerződés értelmében 2600, 2800, 3200 és 3600 koronás tanári törzsfizetések is fognak rendszeresítettetni.

Békés, 1901. augusztus 8.

Szegedi Károly
az egyháztanács elnöke.

Pályázati hirdetés tanári állásra.

Az államilag segélyezett mezőturi ev. ref. főgymnasiumnál nyugdíjazás folytán megürült rendes tanári székre pályázat hirdettetik.

Ezen tanszék tárgyai a magyar nyelv és történelem, esetleg ha ezen szakcsoportra pályázók nem jelenkeznenek, magyar-latin nyelv és irodalom.

E tanszék javadalma 2400 kor. törzsfizetés, mely sorrendi előlépés folytán 3200 koronáig emelkedik; továbbá 400 kor. lakbér és 200 kor. ötödéves korpótlék.

Pályázhatnak a magyar nyelv és történelemből, továbbá a magyar és latin nyelvből képesített ev. ref. vallásu okleveles tanárok, esetleg még oklevelet nem nyert tanárjelöltek is.

Egyenlő képesítés mellett bármelyik szaknál

előnyben részesül az, ki vagy a gyorsírást, vagy a francia nyelvet tanítani képes.

Pályázók születési bizonyítvánnyal, végzett tanulmányaikról, képesítésökről, eddigi szolgálataikról, egészségi s hadkötelezettségi viszonyaikról tanuskodó okmányaikkal felszerelt kérvényeket f. évi Aug. 14-ig az Igazgató tanács elnökéhez adják be.

A megválasztandó rendszeres tanár egy próba-év után nyerheti el az intézetnél való állandósíttatást, a mely időtől fogva az orsz. tanári nyugdíjintézetnek tagjává lesz s fizetése után az 5%-os fentartói nyugdíj-illeték $\frac{2}{3}$ -át viselni tartozik.

Okleveles pályázók hiányában e tanszékre az 1883. évi XXX. t. c. 30. §-a értelmében helyettes tanár választatik, kinek fizetése 1600 kor. és 200 kor. lakbér vagy utóbbi helyett lakás természetben az egyház rendelkezése szerint.

A megválasztandó köteles szakán kívül más tárgyak tanítását is elvállalni s az intézeti teendők egyéb ágaiban is résztvenni. Az állomás 1901. szept. 1-én elfoglalandó. Mező-Turon, 1901. Jul 25.

Jakusz Gábor m. k.
az ig. tan. elnöke.

HIRDETMÉNY.

Gyulai László, volt b.-ujfalui lelkész özvegye (lakik Debreczenben, Rákóczi-utca 10. sz.) két, esetleg három középiskolai tanulót, havi 30--35 forint, teljes ellátásra és felügyeletre elfogad a jövő iskolai évben.

Üzletem fentállása alatt 96 év. ref. egyháznak szolgáltam munkámmal.

Orgona építészeti műterem

Debreczenben,

Darabos-utca 7. sz. alatt (a Collegium mellett.)

Fentáll 1893. óta.

Teljesen e czélra épített házamban készítek a mai kor legtekélyesebb vívmánya szerint, bármily kivitelű új orgonákat s azokért a legmesszebbmenő jótállást vállalom.

Orgona építészetem, mint az ev. ref. egyházak érdekét szolgáló intézmény, e téren az országban egyedül áll.

Munkám jóságával elértem azt, hogy minden évben növekszik a czégem iránti bizalom, s ígérem ezuttal is, hogy továbbra is úgy az árakban, mint a kivitelben egyházam érdekét tartom első sorban is szem előtt és teljes megbízhatóságra törekszem.

Elvállalok régi orgonák átalakítását, áthelyezését, tisztítását, hangolását és javítását vagy évi gondozását mérsékelt áron több évre menő jótállás mellett. — Megrendelésre készítek bármilyen kivitelű harmóniumokat is.

A nagytiszteletű és tekintetes egyházi előjáróság és az adományozó közönség, valamint a kántor-organista és tanító urak szives pártfogásába továbbra is ajánlva magamat, maradtam

teljes tisztelettel

Kerékyártó István

orgona építő.

Műtermemben megrendelt orgonák mindenkor vannak felállítva.

Erdelődőket szívesen látok, terveikkel készséggel szolgálok.

Határozott árak, elsőrendű minőség, erőteljes nemes hangzású orgonák.

A „NEUMANN M“ czég debreczeni áruházáról.

A tiszántúli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.“ czég

Hiszen évek hos. zu sora óta, a mióta ez a czég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debreczenben járva, ne tekintsék meg azt a kitünő hírnévnek örvendő nagy áruházat.

A kitünő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debreczenbe jöve ne mulasztják el ezt a átványosság számba menő hatalmas áruhá-

zat megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szoliditásnak, olcsóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a *Neumann M.* céget keresi föl.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények között fenntartani, de arra nem is volt eset, hogy *Neumann M.* áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olcsóság, tartósság és csinoság tekintetében a Neumann cég áruí versenyen felül állanak.

A tiszántúli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen, mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután is figyelmökbe ajánljuk ezt a régi kitünő hírnevű előkelő céget.

NEUMANN M. Debreczen, főtér, a postával szemben.

Mérték utáni megrendelések legjobban eszközöltetnek.

Pontos ezimre figyelni tessék.

Szabott ár! Szabott ár! Szabott ár!